

บทความวิจัย

Womenomics กักการเปิดพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิงญี่ปุ่น ผ่านวรรณกรรมแปลเรื่อง
คาเฟลอส เมนูที่รักจากการเดินทาง

โดย

นางสาว วิลาวัลย์ เบ้าคำ

รหัสนักศึกษา 05600731

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของอักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย	Womenomics กับการเปิดพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิง ญี่ปุ่นผ่านวรรณกรรมแปลเรื่อง คาเฟลูลูส เมนูที่รักจาก การเดินทาง
ผู้เขียน	นางสาว วิลาวัลย์ เบ้าคำ
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ ดร.นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง **Womenomics** กับการเปิดพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิงญี่ปุ่น ในวรรณกรรมแปลเรื่อง คาเฟลูลูส เมนูที่รักจากการเดินทางมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนนโยบาย **Womenomics** ที่กระทบต่อ บทบาทหน้าที่และความคาดหวังต่อผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นในวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นเรื่องคาเฟลูลูส เมนูที่รักจากการเดินทาง ผลการศึกษาพบว่าลักษณะของตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่อง คาเฟลูลูส เมนูที่รักจากการเดินทางได้รับอิทธิพลจากนโยบายทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า **'Womenomics'** ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจญี่ปุ่นของนายกรัฐมนตรี ซินโซ อาเบะ ในปีพ.ศ. 2556 โดยนวนิยายได้กล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงในฐานะแรงงานทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ นวนิยายยังได้แสดงให้เห็นความขัดแย้งและความคาดหวังต่อผู้หญิงของสังคมญี่ปุ่น ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงจำเป็นต้องแบกรับทั้งหน้าที่ในครัวเรือนและหน้าที่ในทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการมีบทบาททางเศรษฐกิจได้ช่วยให้ผู้หญิงญี่ปุ่นมีอำนาจต่อรองและปลดปล่อยตนเองจากแรงกดทับของสังคมชายเป็นใหญ่ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมญี่ปุ่นมาเนิ่นนาน

คำสำคัญ : womenomics , เศรษฐกิจแบบผู้หญิง , บทบาทของผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่น , สังคมญี่ปุ่นร่วมสมัย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง Womenomics กับการเปิดพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิงปุ่น ผ่านวรรณกรรมแปลเรื่อง คาเฟลูลูส เมนูที่รักจากการเดินทาง เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร. นันทวัลย์ สุนทรภาระสสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณมิวเพื่อนร่วมอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยที่เป็นต้นแบบแห่งความขยันผู้คอยซักถามเพื่อเตือนสติในการส่งงานอยู่เสมอ

ขอขอบคุณป้าหย่า (มช.) รติ (มธ.) ที่ให้ใช้ชื่อตัวเองในการขอยืมหนังสือของอาจารย์วารุณี เพราะหนังสือหายากมากไม่ใช่เพราะหนังสือมีน้อยแต่เพราะหนังสือมีคนยืมไม่เคยขาดและที่ศิลปากรนั้นมีเพียงสามเล่ม

ขอบคุณนัทธรมเมทที่แสนดีผู้หาข้าวหาน้ำมาให้กินตอนที่อยู่หอ ขอขอบคุณเงินที่หากมีปัญหาเรื่องการจัดหน้าก็ปรึกษาได้เสมอ และขอบคุณเมย์ สมาย โบว์ที่ผลักดันไปส่งหาหมอและคอยอยู่เป็นเพื่อนตอนรู้สึกไม่สบาย รวมไปถึงตอง ปี้ และเหล่าผองเพื่อนทั้งหลายที่ถึงแม้ไม่ได้เจอกันในภาคเรียนสุดท้ายแต่ก็ขอบคุณสำหรับความสุขที่ได้มอบให้กันเสมอมา

ขอขอบคุณ คุณคนโตที่เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาเพื่อให้ข้าพเจ้าได้ศึกษา ถึงแม้ว่าในตอนแรกจะเลือกหนังสือเล่มนี้เพียงเพราะให้ความรู้สึกอบอุ่นอ่านง่าย แต่เมื่อได้ศึกษาจึงทำให้เห็นถึงสิ่งที่คุณคนโตต้องการจะสื่อมากมาย รู้สึกยินดีอย่างมากที่ได้รู้จักงานเขียนของคุณคนโต และสัญญาว่าจะติดตามผลงานต่อไป

วิจัยเล่มนี้จะเสร็จสมบูรณ์ไม่ได้หากไม่มีท่านทั้งหลายเหล่านี้ ขอขอบคุณที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิจัยเล่มนี้ของข้าพเจ้าสามารถเสร็จลุล่วงไปได้ ข้าพเจ้าไม่มีอะไรจะตอบแทนทำได้เพียงอวยพรขอให้ท่านทั้งหลายพบเจอแต่ความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1-2
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
การทบทวนแนวคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง	3-18
ขอบเขตการศึกษา	18
วิธีการศึกษา	18
ผลการศึกษา	19-32
สรุปและอภิปรายผลการศึกษา	32-33
บรรณานุกรม	33-35

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกในโลกที่เข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ มีประชากร 1 ใน 3 ของประเทศ เป็นผู้สูงอายุส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นขาดแคลนประชากรในวัยแรงงาน อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดที่ลดลง ผนวกกับประชากรญี่ปุ่นที่มีอายุขัยเฉลี่ยยาวขึ้น จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านแรงงานในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ต้องอาศัยอัตราแรงงานในการขับเคลื่อนประเทศ (ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และมุจลินท์ ชัยชมพู, 2562: 98 - 101)

เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานดังกล่าว นับตั้งแต่นายกรัฐมนตรีชินโสะ อาเบะ (Shinzo Abe) ขึ้นสู่อำนาจ ในปี พ.ศ. 2555 นโยบายกอบกู้เศรษฐกิจญี่ปุ่นสไตล์อาเบะ หรือ อาเบะโนมิกส์ (Abenomics) ก็ถูกปล่อยออกมา โดยหนึ่งในนโยบายเรือธงของอาเบะโนมิกส์ที่เป็นที่กล่าวขานในเวทีโลกคือการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยผู้หญิง (Womenomics) (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์, 2562)

แนวทางของ Womenomics ของอาเบะคือการสนับสนุนให้ผู้หญิงเข้าสู่ภาคแรงงานให้มากขึ้น พัฒนาคุณภาพของศูนย์เลี้ยงเด็กเพื่อให้โอกาสผู้หญิงได้ทำงาน จ้างพนักงานภาครัฐหญิงให้มากขึ้น สนับสนุนภาคเอกชนในการจ้างงานผู้หญิง รวมถึงให้เงินสนับสนุนกรณีมีเจ้าหน้าที่ระดับบริหารหญิง รวมไปถึงมีแผนอนุญาตให้จ้างแม่บ้านต่างชาติในบางพื้นที่ได้อีกด้วยเพื่อยกระดับสภาพแวดล้อมของผู้หญิงให้รู้สึกเป็นที่น่าไว้วางใจมากขึ้น (Nutthapong Chaiwanitphon, 2561)

ถึงแม้ภาครัฐจะสื่อสารความคาดหวังต่อบทบาทของผู้หญิงอย่างชัดเจนในมาตรการต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การทำงานของหญิงแล้ว เพื่อสร้างการรับรู้และส่งเสริมให้ผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่จึงจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารจากสถาบันอื่นในสังคมอีกด้วย ทำให้นโยบาย Womenomics ของรัฐบาลอาเบะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสื่อมวลชน เช่น ในสื่อภาพยนตร์โฆษณาพบว่าก่อนที่นายชินโสะ อาเบะ จะเข้ามาบริหารงาน ตัวบททางวจนภาษา (Verbal Text) ที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาเกือบทั้งหมดแสดงประสบการณ์ของผู้หญิงภายในบ้าน ครอบครัวและประสบการณ์กับผู้ครอบครัว ๆ ตัวเป็นหลัก หลังจากที่นายชินโสะ อาเบะเข้ามาบริหารงาน พบว่าตัวบททางสายตา (Visual Text) ประสบการณ์นอกรั้วบ้านของผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น (จิรวสัน จันทน์นวล และเทวีช เสวตไอยาราม, 2563)

ในส่วนของวรรณกรรมพบว่า วรรณกรรมเรื่อง *คาเฟลูลัส เมนุที่รักจากการเดินทาง* ตีพิมพ์ครั้งแรกที่ญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2560 ตรงกับช่วงที่นายกรัฐมนตรีชินโสะ อาเบะดำรงตำแหน่ง ซึ่งวรรณกรรมเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่ถูกสร้างขึ้นโดยนโยบายดังกล่าวอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า Womenomics ที่เกิดขึ้นจะพยายามปลูกฝังค่านิยมที่ว่าผู้หญิงต้องสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ค่านิยมเดิมที่ว่าผู้หญิงต้องเป็นแม่บ้านหรือข้างเท้าหลังในสังคมญี่ปุ่นก็ยังคงอยู่ และเพื่อคาดหวังให้ผู้หญิงออกมาทำงานมากขึ้น สังคมญี่ปุ่นจึงพยายามประนีประนอมค่านิยมที่ดูขัดแย้งกันนี้ด้วยการผลักภาระไปให้ผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงต้องแบกรับความคาดหวัง

จากค่านิยมทั้งสองส่วน โดยมีตัวละครเอกของเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงการตั้งคำถามกับผลกระทบที่เกิดจากอิทธิพลของค่านิยมดังกล่าวในสังคม

วรรณกรรมเรื่อง *คาเฟลูลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง* เล่าถึง “นาระ เอโกะ” พนักงานออฟฟิศอายุสามสิบเจ็ด โสดและอยู่ตัวคนเดียว ไม่มีลูก ไม่มีคนรัก เป็นสาวโสดที่อายุมากที่สุดใบบรรดาผู้หญิงโสดแผนกเดียวกัน ทำให้บางครั้งเอโกะก็ถูกพวกผู้ชายในที่ทำงานพูดถึงอย่างขำ ๆ ว่าเป็นเจ้าแม่ และถูกแบ่งแยกจากสาว ๆ ที่อายุยังน้อยอย่างเห็นได้ชัด เอโกะไม่อยากจะคิดว่าตัวเองโซคร้าย แต่ก็อดวิตกไม่ได้ว่า ชีวิตในวันพรุ่งนี้ก็คงไม่มีอะไรต่างจากเมื่อวาน ในทางกลับกันเธอก็คิดว่าอย่างน้อยการที่ชีวิตของเธอไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงก็ยิ่งดีกว่า ถูกปลดจากบริษัทกระทันหันหรือป่วยหนักจนทำงานไม่ไหว ทุก ๆ วันของเอโกะผ่านไปอย่างซ้ำซากจำเจ จนกระทั่งเธอได้รู้จัก “คาเฟลูลิส” สถานที่ที่ทำให้เธอรู้สึกสบายใจ โดยมีเจ้าของชื่อ “มาโดกะ” อดีตเพื่อนร่วมงานที่เอโกะเคยคิดคัดค้านในการลาออกเพื่อไปเปิดร้านคาเฟ่ของเธอ นอกจากนี้เอโกะยังได้เข้าไปพัวพันกับเหตุการณ์ปัญหาความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ของคนรอบตัว จนทำให้หลายครั้งเอโกะมักนำเรื่องราวเหล่านั้นย้อนมองมาที่ตนเองเกี่ยวกับความกดดันในชีวิตที่เธอต้องเจอตั้งแต่ตอนเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ซึ่งทำให้เห็นถึงความคาดหวังที่มีต่อตัวเธอในฐานะผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่ง

ผู้ศึกษามองว่าความคาดหวังที่สังคมญี่ปุ่นในยุคร่วมสมัยมีต่อผู้หญิงนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของนโยบาย Womenomics ที่เกิดขึ้น และเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะทราบถึงอิทธิพลของนโยบาย Womenomics ที่ส่งผลต่อการสร้างตัวละครหญิงในวรรณกรรมแปลเรื่อง *“คาเฟลูลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง”* และต้องการที่จะศึกษาอิทธิพลของนโยบาย Womenomics ที่มีผลต่อทัศนคติการใช้ชีวิตของผู้หญิงผ่านวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลนโยบาย Womenomics ต่อการสร้างตัวละครหญิงในวรรณกรรมแปลเรื่อง *“คาเฟลูลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง”*
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของนโยบาย Womenomics ต่อทัศนคติการใช้ชีวิตของผู้หญิงผ่านวรรณกรรมแปลเรื่อง *“คาเฟลูลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง”*

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงลักษณะของอิทธิพล Womenomics ที่ส่งผลต่อการสร้างตัวละครผู้หญิงในวรรณกรรมแปลเรื่อง *“คาเฟลูลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง”*
2. ได้ทราบถึงอิทธิพล Womenomics ที่ส่งผลต่อทัศนคติการใช้ชีวิตของผู้หญิงผ่านวรรณกรรมแปลเรื่อง *“คาเฟลูลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง”*

3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นแนวชีวิตกับสังคมเรื่องอื่นต่อไป

การทบทวนแนวความคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในบทความวิจัยเรื่อง Womenomics กับการเปิดพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิงญี่ปุ่น ผ่านวรรณกรรมแปลเรื่อง คาเฟลีส เมนูที่รักจากการเดินทาง มีแนวความคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นเพื่อให้เข้าใจลักษณะของวัฒนธรรมและสังคมที่ปรากฏในเรื่อง คาเฟลีส เมนูที่รักจากการเดินทาง ซึ่งผู้ศึกษาพบว่าแนวคิดที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้

ดวงรัตน์ กมโลบล (2536) อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของคนญี่ปุ่นไว้ในวิทยานิพนธ์ชื่อ “การศึกษาลักษณะของการสร้างอารมณโดยสังคมในการ์ตูนญี่ปุ่นทางโทรทัศน์ชุด โตเรมอน” ว่า ชาวญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่เน้นถึงความสำคัญของกลุ่มมากกว่าตัวบุคคล การผูกพันกับกลุ่มเป็นสิ่งซึ่งชาวญี่ปุ่นถือว่าสำคัญยิ่งในการจะทำกิจการใด ๆ ก็ตาม ชาวญี่ปุ่นมักจะคิดว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ทำเสร็จ ไม่ใช่ความสามารถของตนเองเพียงลำพังหากแต่เป็นเพราะ “โคเนะ” ซึ่งย่อมาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Connections" การเน้นกลุ่มมีอิทธิพลอย่างมากต่อแบบแผนการดำรงชีวิตของคนญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นทำกิจกรรมกลุ่มทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการทำศนาจรของโรงเรียน, บริษัท รวมทั้งการทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ผู้ชายเวลาเลิกงานก็มักจะชอบแวะเที่ยวบาร์ระหว่างทางเพื่อสังสรรค์กับเพื่อนฝูงก่อนกลับบ้าน ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะเป็นสิ่งที่ได้รับการยกย่องมากกว่าความสำเร็จเฉพาะบุคคล ชาวญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญกับความร่วมมือร่วมใจกัน ความมีเหตุผล ความเข้าใจ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ยุพา คลังสุวรรณ (2542) อธิบายเกี่ยวกับแนวคิด "อิเอะ" (ie) ไว้ในหนังสือ “วัฒนธรรมญี่ปุ่น : วัฒนธรรมญี่ปุ่นศึกษา” คือ แนวคิดเกี่ยวกับระบบครอบครัวของญี่ปุ่น ครอบครัว คือ การอาศัยด้วยกันอย่างมีส่วนร่วม และมีการช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจและสังคม ความต่อเนื่องของครอบครัวมีความสำคัญมาก ต้องหาผู้มาดูแลครอบครัวนี้ให้คงอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ ผู้ดูแลครอบครัวก็จะเป็นหัวหน้าครอบครัว หัวหน้าครอบครัวจะมีงานต้องทำมากและมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบครอบครัวและสมาชิกทุกคนในครอบครัว มีอำนาจมากในการสั่งการเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ สมาชิกของครอบครัวที่ยังมีชีวิตอยู่จะประกอบด้วย หัวหน้าครอบครัว ภรรยา พี่น้องที่ร่วมสายโลหิตและที่ไม่ร่วมสายโลหิตเดียวกันเลย ลูกหลาน เครือญาติใกล้ชิด เครือญาติห่าง ๆ และคนที่ไม่ใช่ญาติ เช่น คนงานที่อาศัยอยู่ในบ้าน เป็นต้น สมาชิกกลุ่มนี้จะมี "ความเป็นสมาชิกภาพ" สมาชิกของครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือหน่วยย่อยของครอบครัวความสำเร็จและความล้มเหลวของสมาชิกมีผลต่อ

ชื่อเสียงครอบครัว สมาชิกต้องทำทุกอย่างเพื่อครอบครัว และต้องรับผิดชอบต่อการกระทำต่าง ๆ ของตนด้วย นอกจากนี้ยังอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมการทำงานของคนญี่ปุ่นไว้ว่า ญี่ปุ่นมีกฎระเบียบของกลุ่ม เช่น ระบบรุ่นพี่ที่ต้องเคารพรุ่นพี่อย่างเกินจำเป็น ทั้งในระบบงานและสถาบันการศึกษา เช่น การสมาคม หลังเลิกงาน เมื่อถูกรุ่นพี่ชวนไปกินสังสรรค์หลังเลิกงานก็เป็นหน้าที่ หรือคำสั่งเกี่ยวกับงานที่ได้รับจากรุ่นพี่ตลอดจนต้องปฏิบัติตัว การรักษามารยาทอย่างมากในระบบการศึกษาที่มีรุ่นพี่รุ่นน้อง รุ่นน้องจะต้องทำตามคำสั่งของรุ่นพี่แทบทุกเรื่องของไทยรุ่นพี่จะมีความรู้สึกเสียสละ แต่ของญี่ปุ่นจะเป็นแบบอำนาจในการเป็นผู้นำ

ซุติมา ธนุธรรมทัศน์ (2546) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของคนญี่ปุ่นไว้ในวิทยานิพนธ์ชื่อ “วัฒนธรรมญี่ปุ่นในการ์ตูน” ว่า การอยู่ในสังคมญี่ปุ่นที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มนั้นมีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือ การประพาดิตนต้องคอยระวังว่าผู้อื่นจะรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร ต้องปฏิบัติอยู่ภายใต้กรอบหรือบรรทัดฐานของกลุ่มหรือสังคม เช่นการแต่งกาย การใช้ชีวิต พฤติกรรม ต้องคอยนึกถึงใจของผู้อื่น

2. เอกสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจญี่ปุ่น

เอกสิทธิ์ หนูนุกัถิ (2559) อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศในบทความวิจัย “อาเบะโนมิกส์กับการเปลี่ยนรูปรัฐญี่ปุ่น” ว่า ญี่ปุ่นภายหลังเศรษฐกิจฟองสบู่ในญี่ปุ่นปี 1989 จนถึงปัจจุบันดูเหมือนว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นไม่สามารถกลับไปสู่ยุครุ่งเรืองในอดีตได้อีก ตัวเลขการขยายตัวทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นระหว่างปี 1980-2016 มีแนวโน้มลดต่ำลง อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยในรอบเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมาเพียงร้อยละ 0.48 โดยมีอัตราการเติบโตสูงสุดร้อยละ 3.20 ในไตรมาสที่ 2 ของปี 1990 และมีอัตราการเติบโตต่ำสุดร้อยละ -4.10 ในไตรมาสที่แรกของปี 2009 เปรียบเทียบอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 9.82 ระหว่างปี 1989-2016 มีอัตราการเติบโตสูงสุดร้อยละ 15.40 ในไตรมาสแรกของปี 1993 และต่ำสุดร้อยละ 3.80 ในไตรมาส 4 ของปี 1990 ผลพวงสำคัญของเศรษฐกิจชะงักงันคือรัฐทำหน้าที่ยากลำบากมากขึ้นในการประนีประนอมระหว่างฝ่ายทุนกับแรงงานด้วยการเอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายบริษัทและนำส่วนเกินในรูปแบบภาษีจากผลกำไรมากระจายกลับเป็นสวัสดิการสังคมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างที่รัฐบาลญี่ปุ่นเคยดำเนินการอย่างประสบความสำเร็จก่อนปี 1989

ญี่ปุ่นตระหนักถึงความจำเป็นในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของตนเองอย่างน้อยนับจากคริสต์ทศวรรษที่ 90 โดยมีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการเมืองในปี 1995 ที่มีสาระสำคัญคือการเปลี่ยนระบบการเลือกตั้ง ผ่อนคลายกฎระเบียบ (Deregulation) ยกเลิกมาตรการแทรกแซงตลาดของรัฐบาล แปรรูปรัฐวิสาหกิจและนำกฎระเบียบใหม่มาใช้เพื่อส่งเสริมการแข่งขันในตลาดด้วย เปิดเสรีและการปฏิรูปด้านการเงิน ปรับโครงสร้างกลไกของรัฐใหม่ ลดจำนวนสถาบันที่รัฐเป็นเจ้าของหรือดำเนินการลง การปฏิรูปกฎหมายข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลได้อย่างทั่วถึงมิให้กลุ่มบุคคลใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการแข่งขัน การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายต่อต้านการผูกขาดและปฏิรูปบรรษัทภิบาล

นอกจากการปฏิรูปครั้งใหญ่ในปี 1995 แล้วรัฐบาลต่อมาหลังจากนั้นต่างมีความพยายามที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันของญี่ปุ่น โดยเฉพาะรัฐบาลจุนอิจิโร โคอิสุมิ ที่พยายามดำเนินการปฏิรูปใน 4 ด้านสำคัญคือ ปฏิรูประบบบำนาญ ปฏิรูปการใช้งบประมาณของรัฐบาลท้องถิ่น ปฏิรูปรัฐวิสาหกิจด้านคมนาคม และไปรษณีย์ที่อาจถือได้ว่าประสบความสำเร็จพอสมควรแต่หลังจากธนาคารแห่งชาติญี่ปุ่นยกเลิกนโยบายผ่อนคลายทางการเงิน เศรษฐกิจญี่ปุ่นก็พุ่งลงไปอีก

ในภาพรวมเมื่อพิจารณาจากตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาบ่งชี้ว่าการปฏิรูปดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จหรืออย่างน้อยที่สุดก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายสำคัญคือการผลักดันเศรษฐกิจญี่ปุ่นให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง

อาเบะโนมิกส์เป็นชื่อเรียกชุดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลชินโซ อาเบะ ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีรอบที่ 2 ของเขา ประกอบด้วย 3 เสาหลักหรือ “ศร 3 ดอก” คือ นโยบายการเงิน นโยบายการคลัง และยุทธศาสตร์การเจริญเติบโต เพื่อส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนและ “เป็นมาตรการที่แตกต่างจากมาตรการในอดีตทั้งในแง่ของขอบเขตและเป้าหมาย”

นโยบายการเงินของอาเบะมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาเงินฝืดด้วยการผ่อนคลายการเงินโดยธนาคารกลางเพิ่มปริมาณเงินจำนวนมากเข้าไปในระบบเศรษฐกิจโดยตรงผ่านการซื้อพันธบัตรรัฐบาลคืนซึ่งทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นเป็นรัฐบาลที่ถือครองทรัพย์สินมากที่สุดในโลกถึงร้อยละ 70 ของ GDP เปรียบเทียบกับสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปที่ถือครองประมาณร้อยละ 25 ของ GDP

นโยบายการคลังมีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เพิ่มความเชื่อมั่นด้วยการใช้จ่ายภาครัฐ รัฐบาลตั้งวงเงินในการใช้จ่ายไว้ถึง 2 แสนล้านเหรียญสหรัฐและมีกว่าครึ่งหนึ่งเป็นงบประมาณที่รัฐบาลจะเป็นผู้ใช้จ่ายโดยตรงในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานคือ สะพาน อุโมงค์ และถนนที่ทนทานต่อแผ่นดินไหว

ยุทธศาสตร์การเติบโตนั้นรัฐบาลมีความพยายามปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันของประเทศด้วยการลดภาษีบริษัท เปิดเสรีภาคเกษตร ปฏิรูปกฎระเบียบเกี่ยวกับพลังงานสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ปรับปรุงวิธีการลงทุนของรัฐบาลสร้างแรงจูงใจทางภาษีเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานของสตรี

3 ปีหลังการประกาศนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลนายอาเบะ ผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยการประเมินของรัฐบาลเองคือ การแก้ปัญหาเงินฝืด เพิ่มรายได้ประชาชาติ (GNI) ทำให้บริษัทมีรายได้สูงขึ้น ลดจำนวนผู้ว่างงานลง ทำให้ค่าแรงงานสูงขึ้นในบริษัทขนาดใหญ่และบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถบรรลุเป้าหมายทางงบประมาณทั้งของรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นได้ ท้องถิ่นเก็บภาษีได้มากขึ้น สามารถบรรลุข้อตกลงโดยหลักการในการเจรจา TPP มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวญี่ปุ่นในปี 2015 เป็นจำนวน 19.74 ล้านคนมากกว่าในปี 2012 ที่มีเพียง 8.36 ล้านคน และยังสามารถเพิ่มการจ้างงานสตรีมากขึ้นด้วย

ชัยรัตน์ นทีประสิทธิพร และมุจลินท์ ชัยชมพู (2562) ได้อธิบายเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจญี่ปุ่นในบทความวิจัย “การเตรียมพร้อมตลาดแรงงานในสังคมสูงอายุ: บทเรียนจากญี่ปุ่นสู่ประเทศไทย” ว่า ประชากรสูงอายุกำลังเป็นกระแสที่เกิดขึ้นทั่วโลกเนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และปัจจัยความก้าวหน้าด้านการส่งเสริมสุขภาพ ส่งผลให้ประชากรอายุยืนมากขึ้น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 จากการประเมินทั่วโลกจะมีประชากรในวัยสูงอายุถึง 868 ล้านคน หรือ ร้อยละ 12 และในปี 2030 ประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นถึง 1.2 พันล้านคน หรือ ร้อยละ 16 ของประชากรทั่วโลก (OECD, 2015) นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 ประเทศที่มีค่าเฉลี่ยผู้สูงอายุที่สูงกว่าประเทศอื่น ๆ คือประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงถึง ร้อยละ 33.62 และจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 39.76 ในปี ค.ศ. 2035 จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านแรงงานในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ต้องอาศัยอัตราแรงงานในการขับเคลื่อนประเทศ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศญี่ปุ่นนับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และยังคงส่งผลกระทบต่อแรงงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลายประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาการทดแทนประชากรวัยแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ปัญหาหลักประการหนึ่งที่เกิดขึ้นกับประชากรสูงอายุ คือ อัตราส่วนของคนเกษียณอายุ ต่อกำลังแรงงานที่เข้ามาทดแทน โดยเฉพาะในบางส่วนของภาคอุตสาหกรรมทั่วไป อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ถือว่าใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น อาจเสียหายได้ หากไม่สามารถรักษาระดับการผลิตไว้ เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสามของโลก และเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผลกระทบดังกล่าวอาจส่งผลอย่างรุนแรงต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวมของญี่ปุ่น หากอัตราการเกิดยังลดลงอย่างเช่นปัจจุบันนี้ และวิธีการแก้ไขที่ภาครัฐดำเนินอยู่ยังไม่ประสบความสำเร็จนอกจากนี้ในอีกภาคส่วนที่น่าวิตกของประเทศญี่ปุ่นก็คือ ภาคเกษตรกรรม จากการศึกษาของ Shimizu (2015) เปิดเผยว่า จำนวนเกษตรกรในประเทศญี่ปุ่นลดลงไปกว่าครึ่งนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 โดยสัดส่วนแรงงานเกษตรกรร้อยละ 77 เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จากสถิติชี้ให้เห็นถึงปัญหาในอนาคตเนื่องจากคนหนุ่มสาวเลือกที่จะไม่ทำงานในภาคการเกษตร ส่วนแรงงานผู้สูงอายุจะมีอายุมากขึ้นจนสภาพร่างกายไม่สามารถทำงานได้

ประการที่สอง ปัญหาลูกจ้างชั่วคราว (Non regular worker) ในประเทศญี่ปุ่น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบการจ้างงานในประเทศญี่ปุ่นที่เปลี่ยนเป็นการจ้างโดยมีระยะเวลาตามสัญญาจ้างแทนการจ้างงานระยะยาว สาเหตุจากอุตสาหกรรม และบริษัทขนาดใหญ่ลดการผลิตลงเพราะความต้องการสินค้าและบริการภายในประเทศ ที่ลดลงตามจำนวนประชากร ซึ่งส่งผลต่อลูกจ้างชั่วคราว 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก แรงงานชั่วคราวที่ได้รับการจ้างใหม่หลังเกษียณพบว่ากว่าร้อยละ 90 ยังคงทำงานกับบริษัทเดิม แต่ปัญหาการทำงานแบบชั่วคราวของผู้สูงอายุคือการเกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้กับกลุ่มที่ทำงานประจำค่อนข้างสูง รวมถึงสวัสดิการที่ขาดหายไปด้วย และกลุ่มลูกจ้างชั่วคราวอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มหนุ่มสาว ที่มาจากระแสหรือค่านิยมการทำงานอิสระ หรืองาน (Parttime) ที่เรียกว่า ฟรีเตอร์ (Freeters) หรือ “Furita” มากขึ้น ในอนาคต

หากกลุ่ม Freeters ที่อยู่ในช่วงอายุ 25-34 ปียังไม่สามารถเปลี่ยนสภาพไปสู่การเป็นพนักงานประจำได้ กลุ่มคนเหล่านี้จะประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมาเมื่ออายุมากขึ้น อาทิ ปัญหาเรื่องเงินบำนาญ ประกันสังคม เป็นต้น และปัญหาดังกล่าวนี้จะกลายเป็นภาระใหญ่ที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแล

ประการที่สาม ความต้องการแรงงานข้ามชาติในการดูแลผู้สูงอายุ ถึงแม้อัตราการว่างงานของคนญี่ปุ่นจะลดลงอย่างต่อเนื่องจากจำนวนงานกับจำนวนแรงงานที่เริ่มเข้าสู่ระดับเดียวกัน แต่มีงานประเภทหนึ่งที่กำลังขาดแคลน และจะเป็นเช่นนี้ต่อไป คือแรงงานในภาคบริการ และการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมีจำนวนมาก ย่อมส่งผลให้เกิดความต้องการการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้นตามไปด้วย แต่ปัจจุบันสถานดูแลผู้สูงอายุ และจำนวนผู้บริบาลดูแลผู้สูงอายุมีจำนวนจำกัดอาจไม่เพียงพอในอนาคตหากจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ฉะนั้นสาขาวิชาชีพดังกล่าวจึงกลายเป็นสาขาที่ขาดแคลนในประเทศญี่ปุ่นทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

ประการที่สี่ ความไม่สมดุลของภาวะเศรษฐกิจเนื่องจากประชากรในภาคแรงงานที่ลดลงซึ่งสวนทางกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงกับ อัตราผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP) นั่นคือรายรับของรัฐจากการเก็บภาษี หรือการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจจากประชากรวัยแรงงานลดลง แต่อัตราค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อหนี้สาธารณะที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องไปด้วย ตามการคาดการณ์ของนักเศรษฐศาสตร์คาดว่า GDP จะลดลงจนถึงติดลบสวนทางกับหนี้คงค้างของรัฐบาลที่สูงขึ้นใน ค.ศ. 1970 รัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดงบประมาณร้อยละ 6 ของรายได้รัฐเพื่อสวัสดิการสังคม ต่อมาในปี ค.ศ. 1992 งบประมาณนี้เพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 18 และคาดว่าใน ปี ค.ศ. 2025 รัฐอาจจะต้องใช้งบประมาณเพื่อสวัสดิการสังคม สูงถึงร้อยละ 27 ของรายได้รัฐงบประมาณเหล่านี้ล้วนเป็นภาษี ที่จัดเก็บมาจากกลุ่มคนในวัยทำงาน ที่มีสัดส่วนค่อนข้างคงที่ ในขณะที่ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงและกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) ในสังคมญี่ปุ่น

ผู้ศึกษาต้องการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงและกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) ในสังคมญี่ปุ่นเพื่อให้ได้รู้ถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงบทบาททางเพศในสังคมญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อนำไปวิเคราะห์ลักษณะสังคมและบทบาทของตัวละครในเรื่อง ซึ่งมีแนวคิดดังนี้

ชัญญานุช อาสาวติรส (2562) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมญี่ปุ่นไว้ในบทความวิจัยเรื่อง “แอลจีบีทีในสังคมการทำงานญี่ปุ่น” ว่า จากกระแสการตื่นตัวในเรื่องของความหลากหลายทางเพศและกระแสแอลจีบีทีบูม (LGBT Boom) ในสังคมญี่ปุ่น ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากที่เคยมองว่าแอลจีบีทีคือกลุ่มคนประหลาดและยอมรับแอลจีบีทีในสถานะต่าง ๆ มากขึ้น อีกทั้งกระแสการตื่นตัวเหล่านี้ยังส่งผลให้องค์กรบางส่วนหันมาดำเนินนโยบายต่อแอลจีบีทีมากขึ้น โดยจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายในองค์กรต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าเกือบทุกนโยบายที่แอลจีบีทีต้องการมีการมีการดำเนินการอยู่แล้ว แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างสรรค์การทำงานที่เอื้อต่อการมีอยู่ของแอลจีบีทีอีกทั้งช่วงหลังมานี้หน่วยงานรัฐและสื่อต่าง ๆ ก็หันมาออกนโยบาย กฎหมาย และนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับแอลจี

ปีทีมากขึ้นเช่นกัน จากการผลักดันของหน่วยงานรัฐและสื่อต่าง ๆ จะทำให้องค์กรเล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นเรื่องความหลากหลายทางเพศมากขึ้น

พันธุ์พิชญา ปัญญา และคณะ (2562) อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่น หลังจากได้รับการหล่อหลอมวัฒนธรรมตะวันตกในบทความ “วัฒนธรรมสาวน้อย : การเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้หญิงยุคโทโฮ” ว่าภายหลังจากการปฏิรูปประเทศ การเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก และการพัฒนาทางเศรษฐกิจญี่ปุ่น ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของบทบาทของผู้หญิงจากการเปิดโอกาสทางการศึกษา และการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมทำให้ผู้หญิงญี่ปุ่นมีทางเลือกมากขึ้น การได้รับความนิยมของวัฒนธรรมสาวน้อยผ่านการบริโภคสื่อนิตยสารจึงเสมือนเป็นการเปิดโลกทัศน์และกระตุ้นให้ผู้หญิงเกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ในการลงมือทำเรื่องต่าง ๆ อันรวมไปถึงการตระหนักถึงสิทธิ และความสามารถของตนเองด้วย จึงก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมสาวน้อยที่แบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นคือ

1. ความโมเดิร์นเกิร์ลที่เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ภายนอก หญิงสาวที่มีความเป็นโมเดิร์นเกิร์ล จะเปลี่ยนแปลงการแต่งกายจากแบบญี่ปุ่นเป็นตะวันตกด้วยเสื้อผ้าที่ทันสมัย จากวิถีการดำเนินชีวิตของโมเดิร์นเกิร์ลทำให้ผู้หญิงที่เคยอยู่แต่ในบ้านเพื่อรับผิดชอบหน้าที่ในการเป็นภรรยาและแม่ ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทร่วมกับผู้อื่นในสังคมมากขึ้น

2. ความสัมพันธ์แบบ “s” ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความรู้สึกที่อยู่ภายใน จากความนิยมในการบริโภคสื่อโดยเฉพาะนิตยสารจึงทำให้เกิดเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงหญิงสาวในยุคโทโฮเข้าด้วยกัน ผ่านทางคอลัมน์ถาม-ตอบหรือการเขียนจดหมายเล่าเรื่องราวของตนเองเพื่อตีพิมพ์ลงในนิตยสาร เกิดเป็นความสัมพันธ์และมิตรภาพระหว่างหญิงสาว โดยความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่เรียกว่า “s” ที่นำมาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของคำว่า “sister” หรือพี่สาวน้องสาว เพียงแต่ไม่ได้หมายความถึงพี่สาวน้องสาวที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด ทั้งนี้ไม่เพียงแต่ใช้เป็นคำแทนมิตรภาพอันดีระหว่างพี่สาวน้องสาวที่ไม่ใช่พี่น้องกันจริง ๆ แต่ยังรวมถึงมิตรภาพที่เกิดขึ้นจากความหลงใหลอีกด้วย

บทสรุปของบทความกล่าวว่าภายหลังกุเมจิ แม้ว่าผู้หญิงจะได้รับโอกาสทางการศึกษาและสิทธิความเท่าเทียมกัน ตามหลักอารยธรรมตะวันตก แต่ก็ยังคงอยู่ในกรอบที่สังคมและรัฐบาลเป็นผู้วางเอาไว้ การศึกษาสำหรับผู้หญิงในยุคเมจิยังคงยึดหลักของความเป็นภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด เพื่อประกอบสร้างให้ผู้หญิงเติบโตไปเป็นแม่บ้าน การทำงานนอกบ้านของผู้หญิงยุคเมจิถูกคุ้มครองโดยกฎหมายแรงงานแต่สาระสำคัญยังคงเอื้อประโยชน์ต่อผู้ชายเป็นหลัก อย่างไรก็ตามผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่เรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมกัน ทั้งด้านการศึกษาและการทำงาน เพื่อมองหาวิถีชีวิตของตนเอง จนถึงยุคโทโฮที่การบ่มเพาะจากวัฒนธรรมสาวน้อยทำให้ปรากฏภาพของโมเดิร์นเกิร์ล หรือสาวยุคใหม่เป็นจำนวนมาก ด้วยแฟชั่นการแต่งกาย การแต่งหน้า และทรงผมรวมไปถึงการกล้าคิดกล้าแสดงออก การมีอิสระที่รัก ทำให้ผู้หญิงโทโฮไม่ได้มุ่งหวังแค่การแต่งงานกับ

ผู้ชายเพื่อไปทำหน้าที่ภรรยาและแม่แต่เพียงอย่างเดียว ส่งผลให้เกิดอาชีพสำหรับผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น เช่น ไกด์ รถบัส, นักออกแบบแฟชั่น, นักแสดง ฯลฯ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงจากที่เคยทำงานอยู่แต่ในบ้าน อุทิศชีวิตให้ครอบครัวออกไปมีบทบาทภายนอกเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคม

จิววิสัน จันทรินวล และเทวิช เสวตไอยาราม (2563) เขียนบทความวิจัยในวารสารมนุษยศาสตร์สาร เรื่อง “บทบาททางเพศของผู้หญิงในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ของประเทศญี่ปุ่น ระหว่างปี ค.ศ. 2001-2019” กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาททางเพศของผู้หญิงญี่ปุ่นนั้น เริ่มต้นเมื่อช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นได้พัฒนาวัฒนธรรมเฉพาะของตัวเองอย่างเต็มที่ คือยุคเอโดะ (ปีค.ศ. 1603-1868) เนื่องจากในยุคนี้ญี่ปุ่นปิดประเทศ ซึ่งถือเป็นการปิดการติดต่อ และไม่เปิดรับวัฒนธรรมอื่น ยุคเอโดะเป็นยุคที่ปกครองด้วยระบอบศักดินา แนวคิดการแบ่งสังคมเป็นชนชั้นอย่างชัดเจนแบบขงจื้อจึงสอดรับกับสภาพสังคมในสมัยนั้น คำสั่งสอนหรือตำราต่าง ๆ รวมถึงตำราเกี่ยวกับวิถีสตรีในยุคนั้นล้วนมาจากสำนักขงจื้อ โดยสอนว่าการปฏิบัติตามคำสั่ง ความอดทน และความเสียสละ คือศีลธรรมหลักของผู้หญิงผู้เป็นภรรยา นอกจากนี้ ยังมีคำสั่งเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้หญิงเรื่อง “การเชื่อฟังทั้งสาม” และ “เหตุแห่งการหย่าร้างทั้งเจ็ด” ที่สอนว่าผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชาย 3 คนในชีวิต คือ บิดา สามี บุตรชาย และสามีจะสามารถหย่าจากภรรยาได้หากภรรยาผู้นั้นมีข้อบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งในเจ็ดประการ ซึ่งรวมถึงการไม่เชื่อฟังพ่อแม่สามี จะเห็นว่าบทบาทที่สังคมต้องการจากผู้หญิงในยุคเอโดะจำกัดอยู่เพียงในฐานะเมียและลูกสะใภ้เท่านั้น สำหรับหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรผู้ที่จะมาสืบทอดสกุลเป็นหน้าที่ของพ่อ แต่เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ญี่ปุ่นประสบปัญหาต่าง ๆ ทั้งภาวะเศรษฐกิจถดถอย ปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรที่ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ ทั้งทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องแบกรับค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการเป็นจำนวนมาก พร้อมกับความเสี่ยงในการขาดแคลนประชากรแรงงานในอนาคต สถานการณ์เหล่านี้ทำให้นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น นายชินโสะ อาเบะ ออกมาประกาศนโยบายในการเพิ่มการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของผู้หญิงที่เรียกว่า “Womenomics” เพื่อเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรับมือกับการขาดแคลนประชากรแรงงานในอนาคต นายชินโสะ อาเบะ ตั้งเป้าหมายที่จะสร้างสังคมที่ผู้หญิงจะเปล่งประกาย ผ่านมาตรการในด้านต่าง ๆ ทั้งการแก้ไขกฎหมายแรงงานเพื่อสร้างความเท่าเทียมในด้านการจ้างงาน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ผู้หญิงสามารถกลับมาทำงานต่อได้หลังจากคลอดบุตรและอื่น ๆ โดยมาตรการทั้งหลายเหล่านี้ถูกผลักดันบนวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ผู้หญิงสามารถทำงานและเลี้ยงดูบุตรในเวลาเดียวกัน โดยในบทความนี้ได้นำเสนอการศึกษาภาพเหมารวมด้านเพศสภาวะ (Gender Stereotype) คือ ความสนใจประเด็นหนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับมวลชน ภาพเหมารวมด้านเพศสภาวะหมายถึง ความคิดเหมารวมที่สรุปอย่างง่ายถึงคุณลักษณะ บุคลิก หรือบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่งว่าควรเป็นของผู้ชายหรือผู้หญิง โดยบทความเรื่องนี้ได้สรุปผลการวิจัยผ่านวาทกรรมด้านเพศสภาวะ ซึ่งแบ่งเป็นสองช่วง คือ

1. บทบาททางเพศของผู้หญิงก่อนรัฐบาลของนายชินโสะ อาเบะเข้ามาบริหารงาน (ปีค.ศ. 2001- 2012) มีการวิเคราะห์บทบาทของตัวละคร พฤติกรรมของตัวละคร และสถานที่ที่ตัวละครปรากฏตัว เป็น

วาทกรรมดังนี้ (1) วาทกรรมผู้ชายทำงานบ้าน ผู้หญิงดูแลบ้าน (2) วาทกรรมโลกของผู้หญิงคือความสัมพันธ์กับครอบครัว ตัว และ (3) วาทกรรมผู้หญิงอยู่ลำดับล่างสุดของสังคมการทำงาน

2. บทบาททางเพศของผู้หญิงหลังจากรัฐบาลของนายชินโสะ อาเบะเข้ามามีอำนาจ (ปีค.ศ. 2013-2019) มีการวิเคราะห์บทบาทของตัวละคร พลวัตกรรมของตัวละคร และสถานที่ที่ตัวละครปรากฏตัวเป็นวาทกรรมดังนี้ (1) วาทกรรมผู้ชายเป็นตัวจริง ผู้หญิงเป็นมือใหม่ในการทำงาน (2) วาทกรรมผู้หญิงมองเห็นคุณค่าของตัวเองผ่านผู้ชาย (3) วาทกรรมหน้าที่ของแม่คือการเลี้ยงลูก (4) วาทกรรมผู้ชายแบบขงจื้อ

4. แนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยมเพื่อให้ได้เข้าใจถึงลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้หญิงในมิติต่าง ๆ ซึ่งมีแนวคิดดังนี้

วัชร งามจิตรเจริญ (2548) อธิบายเกี่ยวกับความเกื้อกูลในจริยศาสตร์สตรีนิยมไว้ในบทความ “ความยุติธรรมและความเกื้อกูลในจริยศาสตร์สตรีนิยม” ว่า เมื่อมองประวัติความเป็นมาของแนวคิดเกื้อกูลจะพบว่าเป็นแนวคิดที่ถูกเสนอขึ้นมาเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมของสังคมโดยเฉพาะการถูกกดขี่เอาไรต์เอาเปรียบของผู้หญิง เพราะสังคมและการเมืองที่มีผู้ชายเป็นใหญ่มองงานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับความเกื้อกูลในวงแคบเฉพาะชีวิตส่วนตัวอีกทั้งจำกัดเฉพาะเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ทาสหรือคนดำ และเห็นเป็นเรื่องของคนชั้นต่ำ เรื่องของความเกื้อกูลจึงไม่ได้รับความสนใจจากสังคมรวมทั้งผู้หญิงก็ถูกกดขี่และไม่มีอำนาจและบทบาทในชีวิตส่วนรวมหรือขอบเขตที่เป็นสาธารณะ (public sphere) ผู้เขียนได้อ้างอิงถึงความเห็นของนักคิดผู้หญิงอย่างกิลลิแกน (Gilligan) ว่าการทำความเกื้อกูลเป็นเรื่องเฉพาะผู้หญิง เพราะผู้ชายน้อยคนจะคิดถึงความเกื้อกูล และในวาทกรรมชายเป็นใหญ่ความเกื้อกูลก็ไม่ได้เป็นศูนย์กลางวาทกรรม เมื่อมองตามแนวคิดของกิลลิแกน ความเกื้อกูลจึงเป็นกิจกรรมของผู้หญิงโดยมีความเกื้อกูลของผู้ที่เป็นมารดาเป็นแบบอย่าง โดย ผู้เขียนเห็นว่า สาเหตุที่ความเกื้อกูลไม่ได้อยู่ในศูนย์กลางของวาทกรรมมาจากการที่ผู้ชายเป็นใหญ่มีอำนาจในสังคม และมองเห็นว่าความเกื้อกูลเป็นเรื่องต่ำในขณะที่เรื่องความยุติธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่มีค่าจึงมีการพูดถึงเรื่องความยุติธรรมมากกว่า และมีการเผยแพร่แนวคิดนี้ทั่วไปทั้งในสถานศึกษาและในทางการเมืองและการทำงาน ดังนั้น การจะทำให้ความเกื้อกูลมาอยู่ศูนย์กลางเช่นเดียวกับความยุติธรรมจึงต้องอาศัยหลักการเดียวกันคือการทำให้แนวคิดของความเกื้อกูลชัดเจนและแพร่หลาย และทำให้สตรีหรืออย่างน้อยผู้ที่เห็นถึงความสำคัญของความเกื้อกูลได้มีอำนาจทางการเมืองมากพอที่จะนำความเกื้อกูลมาใช้ในด้านสาธารณะ

รัชนิกร แซ่วัง (2555) อธิบายถึงการผลิตซ้ำความเป็นเพศและการใช้เวลาว่างของเพศหญิงไว้ในบทความเรื่อง “จาก...เวลารว่างแบบผู้หญิง สู่มหาหลายมิติแห่งการท่องเที่ยว” ว่าการใช้เวลารว่างของผู้หญิงแตกต่างจากของผู้ชายเนื่องจากการประกอบสร้างทางสังคมและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ผู้หญิงมักถูก

ยึดโยงกับพื้นที่ส่วนตัวที่เชื่อมโยงกับบ้าน งานบ้านและการใช้เวลาว่างอย่างมีเงื่อนไข หากเมื่อใดที่ผู้หญิงต้องการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นของผู้ชาย ผู้หญิงต้องประสบปัญหาการกีดกันและอคติทางเพศตามแนวคิดแบบปิตาธิปไตย คุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้เวลาว่างของผู้หญิงชายว่าเวลาว่างส่วนใหญ่ของผู้ชายมักจะเป็นกิจกรรมกลางแจ้งหรือนอกบ้าน เน้นการใช้พลังกำลังซึ่งมักอยู่ในรูปของการเล่นกีฬา และมักเป็นกีฬาที่มีความเสี่ยง ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่มักทำกิจกรรมที่บ้านและเกี่ยวข้องกับเรื่องครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น การดูแลลูก การทำอาหาร การดูแลสามี หรือเป็นกิจกรรมที่อยู่กับที่ เช่น การวาดรูป เย็บปักถักร้อย เป็นต้น นอกจากนี้ “เวลาว่าง” ของผู้หญิงไม่เคยเป็น “เวลาว่าง” จริง ๆ เนื่องจากทุนนิยมในโลกสมัยใหม่นำมาซึ่งบทบาทของเพศหญิงยุคใหม่ที่ต้อง “เปลไกว ดาบแกว่ง” ดังนั้นผู้หญิงสามารถมี “เวลาว่าง” ในการดูโทรทัศน์ได้แต่ในขณะเดียวกันต้องทำกิจกรรมในบ้านอย่างอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น การรีดผ้า การเตรียมอาหาร ฯลฯ และต้องทำงานนอกบ้านเช่นผู้ชาย “เวลาว่าง” ของผู้หญิงในแบบผู้ชายจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก ผู้เขียนบทความได้ศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวที่ปรับตัวไปพร้อมกับบทบาทของผู้หญิงในสังคมโลกว่า ความเป็นหญิงไม่ได้มีแต่ข้ออ่อนด้อยหากเติมไปด้วยความหลากหลาย พร้อมเปิดพื้นที่ให้คนชายขอบทำให้ผู้หญิงแต่ละกลุ่มมีความต้องการต่างกัน ซึ่งไม่แตกต่างจากคนในสังคมที่เติมไปด้วยความหลากหลาย การสร้างตัวตนพื้นที่ต่าง ๆ กัน รวมไปถึงความแปลกใหม่ เมื่อนำไปประยุกต์กับมุมมองการตลาดจะพบว่า ความหลากหลายดังกล่าวทำให้เกิดการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวของผู้หญิงในมิติต่าง ๆ

วรเทพ ว่องสรรพการ (2556) ได้เขียนบทความชื่อ “ปรัชญาสตรีนิยมกับภาษากีดกันเพศ” กล่าวว่า ปรัชญาสตรีนิยมตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์กันระหว่างภาษาและสังคมโดยพบว่าภาษามีสถานะสัมพันธ์กับสถานะทางเพศด้วย นั่นคือการใช้ภาษาที่เป็นอยู่โดยทั่วไปเป็นการใช้ภาษาที่กำหนดบทบาทให้เพศชายมีสถานะเหนือกว่า และเป็นการนำเสนอคุณค่าต่าง ๆ จากมุมมองของเพศชายผ่านภาษาที่ใช้ ดังที่เรียกการใช้ภาษาที่มีลักษณะนี้ว่า “ภาษากีดกันทางเพศ” โดยนักปรัชญาสตรีนิยมเห็นว่าความไม่เสมอภาคทางเพศเป็นทัศนคติที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ที่เพศชายเป็นผู้มีอำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมากกว่าเพศหญิง เช่น ในทัศนะของอริสโตเติลที่เห็นว่าเพศชายเป็นเพศที่มีความสมบูรณ์กว่าเนื่องจากเพศชายมีความสามารถในการใช้เหตุผลมากกว่า หรือดังที่ปรากฏอยู่ในความเชื่อของศาสนาคริสต์ที่มนุษย์เพศหญิงถูกสร้างขึ้นมาจากส่วนหนึ่งของมนุษย์เพศชาย และเพศหญิงก็เป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดบาปกำเนิด (original sin) หรือเป็นจุดเริ่มต้นในการกระทำบาปของมนุษย์ ซึ่งผู้เขียนอ้างอิงจากในหนังสือเรื่อง “The radical Future of Liberal Feminist” ของไอเซนสไตน์ กล่าวถึงรากฐานของปัญหาเรื่องความเสมอภาคทางเพศว่ามีที่มาจาก “อคติแบบปิตาธิปไตย” (Patriarchy bias) ซึ่งแฝงตัวอยู่ในทัศนคติของมนุษย์และสังคม เช่น การจำกัดให้ผู้หญิงทำหน้าที่แม่หรือการจำกัดให้ผู้หญิงทำงานบ้าน ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าอคติแบบปิตาธิปไตยมีจุดเริ่มต้นจากการแบ่งแยกเพศหญิงและเพศชายโดยลักษณะทางชีวภาพเป็นพื้นฐาน

แล้วนำไปสู่ข้ออ้างที่มีอคติเรื่องความเสมอภาคทางเพศอื่น ๆ ตามมา โดยนักปรัชญาสตรีนิยมเห็นว่าการปฏิรูปภาษาจะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถยุติการผลิตซ้ำของความเชื่อในแบบสังคมชายเป็นใหญ่ให้ลดลงได้หรืออย่างน้อยหากสังคมหันมาพิจารณาภาษาให้มากขึ้น ก็จะส่งผลดีต่อเรื่องความเสมอภาคทางเพศตามมา และในท้ายที่สุดจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องทัศนคติที่อยู่เบื้องหลังการใช้ภาษาได้ แต่ในทางกลับกันหากถือว่าเรื่องภาษาเป็นเรื่องเล็กน้อยก็จะไม่มีความสำคัญต่อความเสมอภาคทางเพศ และใช้ภาษากีดกันทางเพศต่อไปด้วยความเคยชิน ก็จะไม่สามารถแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคทางเพศได้เลยรวมถึงแนวทางการเคลื่อนไหวที่ทำให้เกิดทัศนคติที่อยู่เบื้องหลังการใช้ภาษา เช่น การแก้ไขทัศนคติในเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นส่วนสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่กันในการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงในระดับภาษา

5. บทความเกี่ยวกับคาเฟลูลูส เมนูที่รักจากการเดินทาง

หนังสือวรรณกรรมแปลเรื่อง คาเฟลูลูส เมนูที่รักจากการเดินทางยังไม่มีผู้นำไปศึกษาในแง่ของงานวิจัย อีกทั้งบทวิจารณ์ก็มีไม่มากนักโดยส่วนใหญ่มักเป็นการแนะนำหนังสือในเว็บไซต์หรือบล็อกส่วนตัว ผู้ศึกษาจึงหยิบยกบทความหนึ่งที่เขียนถึงหนังสือเล่มนี้ไว้ดังนี้

สิรินารถ อินทะพันธ์ (2562) เขียนบทความ “คาเฟลูลูส เมนูที่รักจากการเดินทาง : ปริศนาและเรื่องเล่าที่อบอวลอยู่ในคาเฟ่” ได้กล่าวว่า ความรื่นรมย์ของหนังสือเล่มนี้ไม่ใช่ความตื่นเต้น ไม่ใช่ความลึ้นระทึกและไม่ใช่ความประหลาดใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หากแต่มันคือความเรียบง่าย มันเป็นชีวิตอันสามัญธรรมดา บางครั้งก็เหงาเพราะไม่มีใคร บางคราวก็สุขจากของกินอร่อย ๆ เรื่องราวของคาเฟลูลูสเป็นแบบนั้น มันไม่หวือหวา แต่อบอุ่นทำให้เรารู้สึกผ่อนคลายทุกขณะที่อ่าน ในแต่ละบทของหนังสือ คาเฟลูลูสไม่เพียงแต่เสิร์ฟเครื่องดื่ม ขนมหวาน และอาหารเท่านั้น แต่ยังเสิร์ฟเรื่องราวของบุคคลต่าง ๆ ด้วยปริศนาตามรายทางที่เพิ่มสีสันอันมาพร้อมกับช็อตตอนที่มีนัยยะอยู่ในตัวของมัน โดยปริศนาส่วนใหญ่จะถูกแก้ไขด้วยตัวละครมาโดกะ เชฟสาวที่ช่างสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และสามารถเชื่อมโยงเรื่องเล็ก ๆ เข้าด้วยกัน ปริศนาในเรื่องจะไม่ได้เข้มข้นถึงขั้นต้องลงมือสืบหาความจริงอย่างจริงจัง แต่มันคล้ายกับการสืบความย้อนไปในความทรงจำนิด ๆ หน่อย ๆ สิ่งที่น่าประทับใจคือทุกอย่างล้วนวนเวียนอยู่กับขนม โดยมีคาเฟลูลูสเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึงตัวละครเอกทั้งเอโกะและมาโดกะไว้โดยการเปรียบเทียบเอโกะเป็นตัวแทนของคนเหงา ซึ่งผู้เขียนกล่าวว่า เมื่อทบทวนดูแล้วจะพบว่าเอโกะคือคนแบบที่ใครหลายคนเป็นอยู่ เราอาจจะมีความสุขบ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็แค่รู้สึกเฉย ๆ ไม่ทุกข์ แต่ก็ไม่มีเป้าหมายในชีวิต ไม่รู้ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร กับหน้าที่การงานก็ทำได้อย่างไม่เดือดร้อนใจ แต่ลึก ๆ ก็มักจะถามตัวเองว่าจริง ๆ แล้วเราต้องการอะไร เราควรมีความสุขมากกว่านี้ไหม หรือเราต้องตามหาเป้าหมายในชีวิตเราหรือไม่ ผู้เขียนให้ความเห็นชีวิตของเอโกะในแง่ของการทำงานและมนุษย์สัมพันธ์ในที่ทำงาน ชีวิตของเอโกะตกอยู่ในสถานะของสังคมญี่ปุ่นโดยแท้ ผู้เขียนอ้างว่าหากยกยอดสถิติทางด้านมนุษย์สัมพันธ์มาดู (ไม่ปรากฏการอ้างอิงและตัวเลข) จะ

พบว่าคนญี่ปุ่นมีอัตราการไม่สังสรรค์แลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนฝูงและเพื่อนร่วมงานสูงขึ้น ในส่วนของมาโดกะ ผู้เขียนมองว่า มาโดกะเป็นตัวแทนของผู้ที่ปกป้องความฝัน ผู้เขียนกล่าวว่า สังคมญี่ปุ่นแบ่งบทบาทชายหญิงไว้ค่อนข้างชัดเจน โดยผู้ชายต้องทำงานหนักเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวส่วนผู้หญิงก็ถูกคาดหวังให้ดูแลบ้าน รวมถึงดูแลทุกคนที่อยู่ในบ้านให้ดีที่สุด ชีวิตการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงในสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่จึงอาจจะไม่ได้มีความเสมอภาคทางเพศมากนัก ไม่ว่าจะเป็นการเติบโตในหน้าที่การงาน ฐานเงินเดือน และการเข้าถึงตำแหน่งหลาย ๆ อย่าง ในคาเฟ่ลิส สิ่งที่มาโดกะเจออาจจะยังไม่ใช่ในแง่ของการทำงาน แต่ในแง่ของความรับผิดชอบที่ต้องดูแลครอบครัวในฐานะลูกสาวนั้น มันทำให้เธอต้องลาออกจากการเป็นพนักงานบริษัท เพื่อไปดูแลยายอย่างเต็มเวลา โดยที่พี่ชายของเธอไม่ต้องรับผิดชอบอะไรเลย แต่เมื่อภาระหน้าที่หมดไป มาโดกะก็ได้ไล่ตามความฝันอย่างที่หวังไว้

6. งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาเห็นว่าทัศนคติของผู้หญิงญี่ปุ่นที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมแปลเรื่อง คาเฟ่ลิส เมนุที่รักจากการเดินทาง สอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้หญิงญี่ปุ่นในยุคปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้หญิงและสังคมญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันผ่านวรรณกรรมหรือสื่ออื่น ๆ เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมและสังคมในประเด็นผู้หญิงยังมีไม่มากนัก ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

กัญฐิกา ปิ่นทอง (2556) ทำปริญญาานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาภาพลักษณ์ใหม่ของผู้หญิงทำงานญี่ปุ่นกรณีศึกษา : วรรณกรรมสมัยใหม่เรื่อง Cosmetic- สงครามความงาม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้หญิงทำงานในศตวรรษที่ 20 มีการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ในลักษณะใดบ้าง และเพื่อศึกษาว่าผู้หญิงทำงานในศตวรรษที่ 20 ที่สร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่ตัวเอง สามารถลบภาพลักษณ์เก่าของผู้หญิงออกไปได้หมดจริงหรือไม่

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาพลักษณ์ใหม่ของผู้หญิงทำงานญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 20 แสดงออกมา สามารถจัดเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) ภาพลักษณ์การทำงาน ผู้หญิงทำงานยุคใหม่จะมีความตั้งใจทะเยอทะยานในหน้าที่การงานสูง สามารถทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับงานได้อย่างเต็มที่ เริ่มกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของ ตัวเองในบางครั้ง และต้องการความเท่าเทียมกันทางเพศในที่ทำงาน (2) ภาพลักษณ์ต่อเรื่องความรัก ผู้หญิงทำงานยุคใหม่ต้องการให้อีกฝ่ายเคารพสิทธิส่วนบุคคลของอีกฝ่าย และต้องการให้คบกันในสถานะที่ทั้งคู่มีความเท่าเทียมกัน ไม่มีข้างทำหน้าทำหลัง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้หญิงทำงานยุคใหม่ไม่ต้องการแต่งงาน (3) ภาพลักษณ์ด้านศีลธรรมทางเพศ ผู้หญิงทำงานยุคใหม่ มีสามัญสำนึกด้านการทำผิด ศีลธรรมทางเพศที่ลดลงอย่างมากและพบว่ายังมีมุมมองที่ค่อนข้างเปิดกับเรื่องเพศสัมพันธ์ เนื่องจาก การมีความคิดเห็นว่าการทำผิดด้านศีลธรรมทางเพศเป็นเรื่องที่อภัยได้ (4) ภาพลักษณ์ต่อตัวเอง ผู้หญิงทำงานยุคใหม่ มีภาพลักษณ์ต่อตัวเองว่าเป็นคนหยิ่งในศักดิ์ศรี จะทำสิ่งใดต้องเป็นคนตัดสินใจด้วยตัวเองมีนิสัยชอบเอาชนะมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง และมีความเชื่อว่าแม้จะเป็น “ผู้หญิง” แต่ก็สามารถมีความสุขรอบด้านได้ มิใช่เฉพาะมีความสุขกับการเป็นแม่บ้าน สนับสนุนสามีและลูกเท่านั้น

ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ที่ตัวละครแสดงออกมานั้น แตกต่างจากภาพลักษณ์ของผู้หญิงแบบเก่าโดยสิ้นเชิง แต่กลับพบว่าตัวละครเอกไม่เพียงแต่แสดงภาพลักษณ์ของผู้หญิงสมัยใหม่ออกมาเท่านั้น หากยังมีหลายจุดที่แสดงความเป็นหญิงญี่ปุ่นยุคเก่าออกมาทางคำพูด การนึกคิด แม้ภาพลักษณ์ใหม่ที่สร้างขึ้นจะมีผลต่อชีวิตหน้าที่การงาน ของตัวเองมากแค่ไหน แต่ภาพลักษณ์เก่า ก็ยังมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเรื่องชีวิต และการทำงานด้วยภาพลักษณ์ต่อตัวเอง จึงสรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ใหม่นั้นไม่สามารถลบล้างภาพลักษณ์เก่าออกไปได้หมด ซึ่งสิ่งนี้อันุมานได้ว่าเป็นเพราะคนญี่ปุ่นเห็นว่าพื้นที่ของสังคมนั้นมีความสำคัญมาก การที่จะแสดงความเป็นตัวตนของตัวเองนั้นต้องจำกัดอยู่ภายใต้กรอบของสังคม หากสังคมไม่ยอมรับ ก็ไม่สามารถแสดงความเป็นตัวตนได้

วารานันท์ วรรณานนท์ (2558) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผู้หญิงภายใต้ระบบทุนนิยมในอาชญานิยายญี่ปุ่นร่วมสมัย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะของผู้หญิงภายใต้ระบบทุนนิยมแบบปิดาธิปไตยในอาชญานิยายญี่ปุ่นร่วมสมัยเรื่อง ออล ชี วอส เวิร์ธ (All she was Worth) (1992) ของ มิยูกิ มิยาเบะ (Miyuki Miyabe), เอ้าท์ (Out) (1997) และ โกรเทสค์ (Grotesque) (2003) ของนัตสึโอะ คิริโนะ (Natsuo Kirino), ไซอะคุ (Sai-aku) (2002) ของ ฮิเดะโอะ โอคุดะ (Hideo Okuda) และ ซาลเวชัน อ็อฟ อะ เซ็นท์ (Salvation of a Saint) (2008) ของ เคโงะ ฮิงาชิโนะ (Keigo Higashino) และเพื่อศึกษากระบวนการโต้กลับทุนนิยมของตัวละครหญิงในต้วบทดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่างานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิถีและความสัมพันธ์ทางการผลิตและมุ่งสร้างกำไรจนก่อให้เกิดการแข่งขันในระบบการค้าการผลิตอย่างดุเดือดไม่เพียงสร้างผลกระทบต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ทางชนชั้นระหว่างนายทุนกับแรงงานเท่านั้น แต่การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวยังมีผลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยใหม่ในหลากหลายแง่มุม โดยอาชญานิยายที่ผู้วิจัยคัดสรรแต่ละเรื่องต่างชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยใหม่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการฟื้นฟู-พัฒนาประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเติบโตอย่างต่อเนื่องของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามจนกระทั่งทศวรรษที่ 2000 ได้ผลักดันผู้หญิงญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยเข้าสู่โลกแห่งการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับผู้ชาย ซึ่งทิศทางการพัฒนาดังกล่าวดูเหมือนจะเปลี่ยนแปลงก้าวสำคัญที่เอื้อให้ผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยใหม่มีโอกาสด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างทัดเทียม

อย่างไรก็ตาม ความเป็นจริงกลับไปในทางตรงกันข้าม ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกลับฉุดกระชากความหวังในการมีสิทธิมีเสียงหรือพลังทางสังคมที่เท่าเทียมกันกับผู้ชายไปจากผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยใหม่อย่างไม่ยั้ง ทั้งนี้เป็นเพราะระบบเศรษฐกิจดังกล่าวมีอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่คอยสนับสนุนและเกื้อหนุนอยู่เบื้องหลังจนเรียก

ได้ว่าเป็นระบบทุนนิยมปีตาธิปไตย กลไกทางเศรษฐกิจและสังคมแบบทุนนิยมปีตาธิปไตยดังกล่าวนี้ถูกกำหนดและขับเคลื่อนภายใต้วัตถุประสงค์ของการแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการแผ่ขยายอำนาจของเพศชายเป็นสำคัญ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนนิยมกับมายาคติแบบชายเป็นใหญ่ที่แน่นอนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแยกไม่ออกนี้ทำให้ขอบเขตของความเหลื่อมล้ำและการกดขี่เอารัดเอาเปรียบไม่ได้จำกัดอยู่ภายใต้ความแตกต่างระหว่างชนชั้นทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความต่างระหว่างชายและหญิงด้วย ซึ่งหากพิจารณาจากระบบทุนนิยมด้วยมุมมองทางเพศแล้ว เราจะเห็นได้ว่าวิถีทุนนิยมปีตาธิปไตยเป็นหนทางนำไปสู่การกดขี่ทางเพศ การลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ การใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์และความมั่งคั่ง และการแปรเปลี่ยนคุณค่าและบทบาททางเพศหญิง ผู้หญิงญี่ปุ่นภายใต้ระบบทุนนิยมปีตาธิปไตยจึงต้องเผชิญอคติและความลำเอียงทางเพศที่คอยสร้างแนวทางแห่งความเหลื่อมล้ำและการกดขี่อย่างไม่มีที่ท่าว่าจะจบสิ้น

อาจกล่าวได้ว่า ระบบทุนนิยมปีตาธิปไตยสร้างอคติและความลำเอียงทางเพศผ่านการแบ่งงานตามเพศ นับตั้งแต่ระบบทุนนิยมปีตาธิปไตยเข้ามามีบทบาทในสังคมญี่ปุ่น แนวคิดการแบ่งงานตามเพศได้มีส่วนสำคัญในการกำหนดเส้นทางการดำรงชีวิตของผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยใหม่เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมปีตาธิปไตยได้เปลี่ยนโฉมหน้าชนพลันกรบหรือชาวมุไรให้กลายเป็นชนพลทางเศรษฐกิจ ความเป็นเสาหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว (Breadwinner) เช่นชายในสังคมตะวันตกได้ถูกถ่ายทอดสู่วิถีปฏิบัติของชายญี่ปุ่นสมัยใหม่ ขณะที่ผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยใหม่ถูกคาดหวังให้อยู่ในพื้นที่บ้านและทำหน้าที่ “ภรรยาที่ดี และแม่ที่ฉลาด”

หากพิจารณาในภาพรวมแล้ว ประเด็นผู้หญิงญี่ปุ่นภายใต้ระบบทุนนิยมปีตาธิปไตยที่สะท้อนผ่านอาชญากรรมคดีฆาตกรรมแต่ละเรื่อง เป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมตระหนักถึงสิทธิสตรีมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การนำเสนอตัวละครหญิงที่ต้องลุกขึ้นมาทวงคืนสิทธิและอิสรภาพในการดำรงชีวิตที่ตนเองพึงมีด้วยวิธีการที่ไม่ได้เป็นทางออกอย่างสันติก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางเพศยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมหรือปรับปรุงต่อยอดให้เท่าทันกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ที่กำลังเดินหน้าไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังได้รับการตระหนักและใส่ใจจากกลุ่มคนเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

กัญญานาถ อธิติสาร (2559) ทำสารนิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านละครโทรทัศน์เรื่อง Last Cinderella” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต และปัจจัยที่ทำให้บทบาทของผู้หญิงในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการศึกษาพบว่าบทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตคือ

(1) บทบาทด้านการทำงาน ในปัจจุบันผู้หญิงญี่ปุ่นเริ่มออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าแต่ก่อน ผู้หญิงญี่ปุ่นจะไม่มีสิทธิทำงานนอกบ้านเลย เพราะต้องเป็นแม่บ้านคอยดูแลลูกกับสามีตลอดเวลา แต่สมัยนี้สังคมเริ่มเปิดกว้างมากขึ้น ให้ออกาสผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการทำงานนอกบ้านมากขึ้น

แต่ผู้หญิงญี่ปุ่นก็ยังถูกจำกัดหน้าที่ ไม่ให้มีโอกาสก้าวหน้าเทียบเท่ากับผู้ชาย โดยปัจจัยที่ทำให้บทบาทการทำงานได้รับการเปลี่ยนแปลงคือ เศรษฐกิจของผู้หญิงที่ขาดแคลนแรงงานจนเกิดการผลักดันให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกร้านมากขึ้น และกฎหมายในปัจจุบันที่เพิ่งได้มีการเปิดโอกาสในการจ้างงานอย่างเสมอภาค เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาโดยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายแรงงานที่ระบุถึงสิทธิสตรีในการเข้าทำงาน ภายใต้เงื่อนไขที่เท่าเทียมกับเพศชาย

(2) บทบาทด้านครอบครัว ผู้หญิงญี่ปุ่นในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังคงทำหน้าที่การเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดีไม่ต่างไปจากบทบาทของผู้หญิงในอดีตมากนัก โดยจะทุ่มเทเวลาทั้งหมดไปกับการดูแลบ้าน ดูแลสามี และดูแลลูก แต่สิ่งที่แตกต่างไปจากอดีตที่ผู้หญิงบางส่วนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองบ้างแล้วนั้นคือการไม่ยอมอยู่ในโอวาทของสามี โดยปัจจัยที่ทำให้บทบาทด้านครอบครัวได้รับการเปลี่ยนแปลงคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเนื่องจากสังคมมีการเปิดกว้างมากขึ้นในเรื่องของสิทธิความเท่าเทียมกันของผู้หญิงกับผู้ชาย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของกฎหมายหรือเรื่องของเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งรายได้จากผู้ชายเพียงอย่างเดียว จึงเป็นสาเหตุให้ผู้หญิงญี่ปุ่นในปัจจุบันเลือกที่จะครองตัวเป็นโสด ส่วนคนที่มีความรอบครัหากอยู่แล้วไม่มีความสุขก็เลือกที่จะหย่าร้าง นอกจากนี้ระบบทำงานก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้บทบาทด้านครอบครัวของผู้หญิงญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลง เนื่องจากระบบการจ้างงานตลอดชีพของผู้หญิงที่ทำให้ยากที่จะลาหยุดรวมถึงลาคลอดซึ่งเป็นระบบที่ไม่เอื้อต่อผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วเพราะเมื่อมีลูกก็ต้องลาออกจากงาน

จากการทบทวนแนวคิดดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาทราบถึงลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นจากแนวคิดของ ดวงรัตน์ กมโลบล (2536) ยุพา คลังสุวรรณ (2542) ชุตินา ธนธรรมทัศน์ (2546) ทำให้ทราบถึงลักษณะของสังคมญี่ปุ่นที่เน้นถึงความสำคัญของกลุ่มคนมากกว่าตัวบุคคล ทั้งนี้มีรากฐานมาจากจากแนวคิด “อิเอะ” ที่เกี่ยวกับระบบครอบครัวของผู้หญิง โดยเน้นไปที่กลุ่มสถาบันครอบครัวและส่งผลไปยังวัฒนธรรมด้านการทำงานของคนญี่ปุ่นที่มีกฎระเบียบของกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้การอยู่ในสังคมญี่ปุ่นที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังที่ได้ศึกษานั้นมีลักษณะสำคัญคือ การประพัตติตนของคนในสังคมต้องคอยระวังว่าผู้อื่นจะรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร ต้องปฏิบัติอยู่ภายใต้กรอบหรือบรรทัดฐานของกลุ่มหรือสังคม ต้องคอยนึกถึงความคิดของผู้อื่นเสมอ

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจของผู้หญิงจากบทความของ เอกสิทธิ์ หนูนุกัถิ (2559) ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และมุจลินท์ ชัยชมพู (2562) ทำให้ทราบถึงปัญหาและพัฒนาการของวิธีการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้หญิงที่มีปัจจัยมากจากอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และปัจจัยความก้าวหน้าด้านการส่งเสริมสุขภาพที่ทำให้ประชากรอายุยืนมากขึ้นจนกลายเป็นประเทศสังคมผู้สูงอายุอันนำมาซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบมาจากปัญหาแรงงานคือ ปัญหาการขาดแคลนประชากรวัยแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ปัญหาลูกจ้างชั่วคราวเพราะปัญหาจำนวนประชากรในประเทศที่ลดลงทำให้ผู้ผลิตต้องเปลี่ยนระบบงานเป็นระบบจ้างงานชั่วคราว และปัญหาที่สามคือ ความต้องการแรงงาน

ต่างชาติในการดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาประการที่สี่ คือ ความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจเนื่องจากประชากรในภาคแรงงานที่ลดลงซึ่งสวนทางกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลโดยตรงต่อจีดีพีของประเทศ จากปัญหาดังกล่าวนี้ในยุคของรัฐบาลชินโซ อาเบะ จึงได้มีนโยบายทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า “อาเบะโนมิกส์” ที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ นโยบายทางการเงิน นโยบายทางการคลัง และยุทธศาสตร์การเจริญเติบโต ซึ่งผลอย่างเป็นทางการโดยการประเมินของรัฐบาลเองคือ การแก้ปัญหาเงินฝืด เพิ่มรายได้ประชาชาติ ทำให้บริษัทมีรายได้สูงขึ้น ลดจำนวนผู้ว่างงานลง และสามารถเพิ่มการจ้างงานสตรีมากขึ้นด้วย

ในส่วนของการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมญี่ปุ่น พบว่าบทบาทผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากยุคที่ปกครองด้วยระบอบศักดินามีการแบ่งสังคมเป็นชนชั้นอย่างชัดเจนแบบขงจื้อ ผู้หญิงญี่ปุ่นในยุคนี้จึงจำกัดอยู่เพียงในฐานะภรรยาและลูกสะใภ้เท่านั้นภายหลังจากการปฏิรูปประเทศ การเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก และการพัฒนาทางเศรษฐกิจญี่ปุ่น ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของบทบาทของผู้หญิงจากการเปิดโอกาสทางการศึกษา และการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมทำให้ผู้หญิงญี่ปุ่นมีทางเลือกมากขึ้น จึงเสมือนเป็นการเปิดโลกทัศน์และกระตุ้นให้ผู้หญิงเกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ในการลงมือทำเรื่องต่าง ๆ อันรวมไปถึงการตระหนักถึงสิทธิ และความสามารถของตนเองด้วย นอกจากนี้เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประเทศญี่ปุ่นประสบปัญหาสภาวะเศรษฐกิจถดถอย และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ทำให้ขาดแคลนแรงงาน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น เช่น แนวคิดของ จิรวสัน จันทรินวล และเทวิช เสวตไอยาราม (2563) พันธุ์พิชญา ปัญญา และคณะ (2562) อีกทั้งจากกระแสการตื่นตัวในเรื่องของความหลากหลายทางเพศและกระแสแอลจีบีทีบูม (LGBT Boom) ในสังคมญี่ปุ่น ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากที่เคยมองว่าแอลจีบีทีคือกลุ่มคนประหลาด เกิดการยอมรับแอลจีบีทีในสถานะต่าง ๆ มากขึ้น จากแนวคิดของ ชัญญานุช อาสาทวีรส (2562)

ในด้านบทความที่เกี่ยวกับวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นเรื่องคาเฟลัส เมนุที่รักจากการเดินทางผู้ศึกษาพบว่าวรรณกรรมดังกล่าวเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนชีวิตธรรมดาของผู้หญิงญี่ปุ่น โดยลักษณะการดำเนินเรื่องนั้นทำให้ผู้อ่านได้ขบคิดไปกับปัญหาชีวิตที่คล้ายกับการไขคดีแต่ก็ไม่เท่ากับการอ่านนิยายสืบสวนสอบสวน โดยตัวละครเอกทั้งเอโกะและมาโดกะถือเป็นตัวแทนของลักษณะมนุษย์ที่มีอยู่ในสังคมญี่ปุ่นอย่างแท้จริง ซึ่งปัญหาที่ตัวละครพบเจอก็นำมาจากปัญหาในชีวิตจริงที่คนในสังคมต้องเผชิญ ดังความเห็นของ สิรินารถ อินทะพันธ์ (2562)

และจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยมพบว่าปัญหาของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีรากฐานของปัญหาเรื่องความเสมอภาคทางเพศมีที่มาจาก “อคติแบบปิตาธิปไตย” (Patriarchy bias) ซึ่งแฝงตัวอยู่ในทัศนคติของมนุษย์และสังคมที่ผลักผู้หญิงให้กลายเป็นกลุ่มคนชายขอบเหมือนดังทาส คนดำ หรือคนชั้นต่ำ นอกจากนี้เนื่องจากการประกอบสร้างทางสังคมและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ผู้หญิงมักถูกยึดโยงกับ

พื้นที่ส่วนตัวที่เชื่อมโยงกับบ้าน งานบ้านและการใช้เวลาว่างอย่างมีเงื่อนไข ดังแนวคิดของ วรเทพ ว่องสรรพการ (2556) วัชรระ งามจิตรเจริญ (2548) รัชนิกร แซ่วัง (2555)

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ศึกษาเลือกศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้หญิงและสังคมญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันผ่านวรรณกรรมหรือสื่ออื่น ๆ จากงานศึกษาของ กัญฐิกา ปิ่นทอง (2556) กัญญานาถ อธิธิดาสาร (2559) ผู้ศึกษาพบว่า บทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่นที่ถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมหรือสื่ออื่นนั้นเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมโดยภาพลักษณ์ของผู้หญิงปัจจุบันได้ถูกนำเสนอในภาพลักษณ์ของผู้หญิงเก่ง มีความมั่นใจที่สามารถทำได้ทั้งงานบ้านและงานนอกบ้าน ต่างจากผู้หญิงในยุคก่อนที่ถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่แต่ในบ้าน และต้องมีภาพลักษณ์เรียบร้อย อ่อนหวาน โดยประเด็นผู้หญิงที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงวรรณกรรมนั้นถือว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมตระหนักถึงสิทธิสตรีมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะยังทำให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางเพศยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก ดังงานศึกษาของ วรานันท์ วรรณานันท์ (2558)

อนึ่ง การศึกษาการประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิงที่นำเสนอในวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นยังมีไม่มากนัก ผู้ศึกษาจึงประสงค์จะศึกษาวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นเรื่อง คาเฟลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง เพื่อให้ทราบถึงการนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดของผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นภายในเรื่องอันสอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรมญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นแนววรรณกรรมกับสังคม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นในคราวต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาจากวรรณกรรมแปลญี่ปุ่นเรื่อง คาเฟลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง เขียนโดย ฟุมิเอะ คนโด แปลโดย กนกวรรณ เกตุชัยมาศ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2562 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ชันเดย์ ออฟเตอร์นูน

วิธีการศึกษา

1. เลือกหัวข้อวิจัยและกำหนดวัตถุประสงค์
2. ศึกษาตัวบทวรรณกรรม “คาเฟลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง”
3. จัดทำโครงร่างวิจัย
4. ศึกษากรอบแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ตัวบท
6. เรียบเรียง สรุปและอภิปรายผลการวิจัย
7. จัดทำบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

นโยบาย Womenomics กับสังคมญี่ปุ่น

การพัฒนาของ Womenomics เกิดจาก ในอดีตบริษัทที่มีคุณภาพต่ำมักจะจ้างพนักงานผู้หญิง เนื่องจากค่าจ้างถูก หรือไว้ทำงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะมากอย่างการชงกาแฟ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความหลากหลายของการจ้างงาน ก่อนจะพบว่าพวกเธอสามารถทำงานได้ดีกว่าผู้ชายหลาย ๆ คน เมื่อเวลาผ่านไป 40 ปี หลังจากนั้นเป็นครั้งแรกที่กลุ่มผู้หญิงที่มีความชำนาญได้ทำลายกำแพงของการจ้างงานที่ทำให้เห็นว่าบริษัทสามารถมองมาที่พวกเธอและเห็นสัญญาณของการสร้างเงินได้เหมือนกัน ทำให้พวกนายทุนได้ค้นพบว่าผู้หญิงก็สามารถทำกำไรให้ได้ในจำนวนมาก และนั่นทำให้ผู้หญิงเป็นที่น่าจับตามองมากขึ้น (Claire Shipman และ Katty Kay, 2552:1)

คำว่า พลังเศรษฐกิจผู้หญิง (Womenomics) เกิดขึ้นเมื่อ 14 ปีก่อน โดยสุภาพสตรีชื่อ แคธี มัทซุอิ และคณะบริษัทวาณิชธนกิจชื่อดัง Goldman Sachs และกลับมาเป็นที่รู้จักแพร่หลายอีกครั้งโดยนายกรัฐมนตรี Shinso Abe ของญี่ปุ่น ได้กล่าวต่อสาธารณชนทั่วโลก ในเวทีการประชุมสมัชชา สหประชาชาติ ครั้งที่ 68 (เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2556) ว่า “พลังเศรษฐกิจผู้หญิงจะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่น” โดยให้คำมั่นสัญญาว่าจะสนับสนุนให้ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น โดยการสร้างสังคมที่สนับสนุนให้ผู้หญิงสามารถเติบโตและก้าวหน้าได้ในที่ทำงาน “Create a society in which women shine” (สันติธร ภูริภักดี และอรุโณทัย จันทวงษ์, 2561:2649-2650)

นโยบาย Womenomics คือการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาประเทศซึ่งจะช่วยให้ญี่ปุ่นเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในสภาพที่ผู้ชายทำงานเป็นหลัก ดังนั้น นายกรัฐมนตรี อาเบะจึงได้ประกาศ “แผนกลยุทธ์การพลิกฟื้นสร้างชาติ – JAPAN is BACK” เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น (เนตรนภา ไวทย์เลิศศักดิ์, 2559:63)

นับว่านโยบาย Womenomics ที่เข้ามาแสดงออกอย่างชัดเจนที่กำลังคาดหวังให้ผู้หญิงทำงานในระบบแรงงานมากขึ้นเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันประเทศญี่ปุ่นเองก็มีแนวคิดค่านิยมบทบาทของผู้หญิงในสังคมอยู่แล้วซึ่งขัดแย้งกับสิ่งที่นโยบาย Womenomics คาดหวังต่อผู้หญิงอย่างสิ้นเชิง

ผู้หญิงญี่ปุ่นที่ตินั้นจะต้องอยู่กับบ้าน เลี้ยงดูลูก ทำงานบ้าน ประนินบัตริรับใช้สามี ตลอดจนทำอาหารรอคอยสามีเวลาที่สามีกลับบ้านก็จะได้อินได้เลย โดยค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนความจำกัดทางด้านบทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่นก็คือ “ผู้หญิงนั้นเป็นเพศอ่อนแอ เพราะฉะนั้น ผู้หญิงจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และมีบทบาททางสังคมแข่งกับผู้ชายแต่อย่างไร บทบาทที่เหมาะสมที่สุดสำหรับผู้หญิงญี่ปุ่น คือ เมื่อถึงอายุที่เหมาะสม ก็แต่งงาน มีลูก และอยู่ดูแลบ้าน” นั้นยังเป็นค่านิยมและความเชื่อที่ฝังรากลึกอย่างมากใน

หัวใจของผู้หญิงญี่ปุ่น นอกจากนั้น การแต่งงานในสังคมญี่ปุ่นยังถือว่า “คน ๆ นั้น เป็นคนเต็มขั้น” ที่สังคมยอมรับ ดังนั้นชีวิตทั้งชีวิตของผู้หญิงญี่ปุ่นจึงทุ่มเทให้การแต่งงานอย่างเดียว (อิงคารมย์ โยะริเอะ, 2539: 47)

อย่างไรก็ตามทางรัฐบาลยังคงพยายามผลักดันนโยบายนี้โดยเล็งเห็นถึงอุปสรรคในการออกมาทำงานของผู้หญิงอย่างภาระในการเลี้ยงดูบุตร รัฐบาลของชินโซ อาเบะจึงมีมาตรการสนับสนุนนโยบายดังกล่าวโดยการเพิ่มจำนวนสถานฝากเลี้ยงเด็กในประเทศให้มากขึ้น

นโยบาย Womenomics ประกอบด้วยหลากหลายมิติเพื่อผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่ตลาดแรงงาน ตั้งแต่การเพิ่มสถานรับเลี้ยงเด็กวัยอ่อนและวัยประถม ปรับโครงสร้างภาษีที่สร้างแรงจูงใจสำหรับครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาทำงาน (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์, 2562)

มาตรการเพิ่มสถานรับเลี้ยงเด็กนี้แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนให้ผู้หญิงออกมาทำงานมากขึ้นนั้น หมายความว่าในความคิดของสังคมญี่ปุ่นภายใต้นโยบาย Womenomics นั้นมีการแบ่งลักษณะงานเป็นงานภายในบ้านและงานนอกบ้านโดยมาตรการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นทำให้เห็นว่านโยบายให้ความสำคัญกับงานนอกบ้านซึ่งตรงกับลักษณะของการแบ่งงานในทุนนิยมชายเป็นใหญ่อย่างชัดเจน ตามแนวคิดของ นัฐวุฒิ สิงห์กุล (2557) เกี่ยวกับทุนนิยมชายเป็นใหญ่ผลิตและผลิตซ้ำเพศวิถี (Patriarchy Capitalism Productive and Reproductive Sexuality) ที่ว่า เพศสภาวะและสตรีนิยมมีความสัมพันธ์กับแนวคิดชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ระบบทุนนิยม (Capitalism) และชนชั้น (Class) ความสัมพันธ์ของทุนนิยมและความคิดเรื่องชายเป็นใหญ่เกี่ยวข้องกับการผลิต ระบบตลาด การจ้างแรงงาน การทำงาน ชั่วโมงการทำงานและการชดเชยมูลค่าส่วนเกินในการผลิตที่นำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์จากร่างกายผู้หญิง การกดขี่ข่มเหงซึ่งนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมในระบบเศรษฐกิจ ด้วยความเชื่อพื้นฐานในความแตกต่างทางกายภาพที่ผู้ชายแข็งแรงและเข้มแข็งกว่าผู้หญิง ผู้ชายได้สร้างวัฒนธรรมของการเอาเปรียบและอำนาจเหนือผู้หญิง ผู้หญิงถูกใช้ความรุนแรงจากผู้ชายทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงการกีดกันออกจากกิจกรรมอื่น ๆ ทางสังคม นอกจากงานในบ้านและครัวเรือนที่ผู้หญิงจะต้องทำสิ่งเหล่านั้นอย่างสมบูรณ์ ความแตกต่างทางร่างกายในแง่ความเข้มแข็ง นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมในการจ้างแรงงาน การแบ่งงานเป็นงานของผู้ชายและงานของผู้หญิงที่มีความแตกต่างกัน การกีดกันและแบ่งแยกที่เกิดจากวิธีคิดเรื่องการแบ่งแยกแรงงาน (Division of Labor) ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้การทำงานบ้าน หรือที่เรียกว่า Production of household goods and services เช่น การหุงหาอาหาร การทำความสะอาดบ้านเรือน การเลี้ยงเด็กและอื่น ๆ ไม่ถูกมองว่าเป็นงานในระบบทุนนิยม เป็นงานในลักษณะ Unpaid work มากกว่าจะเป็น Paid Work การแบ่งการทำงานเป็นงานภายนอกครัวเรือน และงานภายในครัวเรือน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเข้าสู่พื้นที่สาธารณะมากขึ้น ในขณะเดียวกันผู้หญิงก็ต้องทำงานในส่วนภายในครัวเรือนด้วยเช่นกัน

ทำให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสภาวะรับภาระมากกว่าผู้ชาย เพราะต้องทำทั้งงานบ้านและรับจ้างแรงงานข้างนอกด้วย

ซึ่งอันนี้จริงแล้วในสังคมญี่ปุ่นเองก็มีค่านิยมของการแบ่งงานในลักษณะหน้าที่ของผู้ชายผู้หญิง ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง โดย เนตรนภา ไททย์เลิศศักดิ์ (2559) อธิบายเกี่ยวกับค่านิยมดังกล่าวไว้ว่า หลังสงครามโลกครั้งที่สองในยุคที่ญี่ปุ่นมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง มีการแบ่งงานกันทำในสังคมชัดเจนว่า “ผู้ชายทำงานนอกบ้านหารายได้หลัก ผู้หญิงดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูลูก” ชีวิตของผู้ชายจึงมุ่งเน้นแต่การทำงานเท่านั้น ไม่ได้ช่วยงานบ้านหรือเลี้ยงดูลูกเลยที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นระบบการจ้างงาน โครงสร้างเงินเดือน ระบบภาษีเงินได้ส่วนบุคคล ระบบบำเหน็จบำนาญ ระบบประกันสุขภาพและอื่น ๆ ทั้งหมดตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดดังกล่าว นั่นคือ เน้นการจ้างงานผู้ชายซึ่งเป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัวและให้โอกาสเติบโตสู่ระดับผู้บริหาร แต่ผู้หญิงให้เป็นแม่บ้านเต็มตัว

จึงอาจกล่าวได้ว่านโยบาย Womenomics ที่นำมาใช้โดยประเทศญี่ปุ่นนั้นเป็นนโยบายที่มีส่วนประกอบของแนวคิดทุนนิยมชายเป็นใหญ่โดยมีเป้าหมายต้องการให้ผู้หญิงเป็นแรงงานเพื่อสร้างมูลค่าให้กับระบบเศรษฐกิจ โดยในวรรณกรรมเรื่อง *คาเฟลุต เมนุที่รักจากการเดินทาง* ปรากฏการสร้างตัวละครหญิงที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนโยบาย Womenomics ดังนี้

ผู้หญิงแบบ Womenomics

ความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างนโยบาย Womenomics กับการสร้างตัวละครใน *คาเฟลุต เมนุที่รักจากการเดินทาง* นอกจากวรรณกรรมเรื่องนี้จะตีพิมพ์ในช่วงที่นายกอาเบะดำรงตำแหน่งแล้ว การเล่าเรื่องผ่านตัวละครเอกที่เป็นพนักงานหญิงในบริษัท รวมไปถึงตัวละครหญิงทุกตัวในวรรณกรรมเรื่องนี้ที่ไม่มีตัวละครผู้หญิงคนไหนไม่ทำงาน ทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของแนวคิดดังกล่าวกับตัวละครหญิงในเรื่องอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก Womenomics เป็นแนวคิดที่ไม่มีงานวิจัยไหนระบุชัดเจนไปถึงลักษณะนิสัยเฉพาะเจาะจงของผู้หญิงในแบบ Womenomics แต่เพราะเป็นแนวคิดที่ต้องการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ อาจกล่าวได้ว่าลักษณะของผู้หญิงในยุค Womenomics คือ การให้ความสำคัญกับการทำงาน มีความสามารถที่จะสร้างเสถียรภาพทางการเงินให้กับตนเองได้ โดยวรรณกรรมเรื่องนี้ทำให้เห็นถึงลักษณะดังกล่าวผ่านตัวละครผู้หญิง ดังนี้

นาระ เอโกะ ตัวละครเอกของเรื่องที่เป็นผู้หญิงธรรมดาผู้ไม่มีความรัก ไม่มีความชอบความสนใจเป็นพิเศษ ทุก ๆ วันเอโกะจะเดินทางไปบริษัท ทำงานที่ซ้ำซากจำเจจนเกินเวลา กว่าจะได้กลับบ้านก็ดึกดื่น พอถึงวันหยุดก็พักผ่อนอยู่ที่บ้าน เอโกะมีเงินเก็บไม่มากนักเพราะตัดสินใจซื้อแมนชั่นมือสองไปเมื่อสามปีก่อน โดยหลังจากนั้นก็พอเก็บเงินได้บ้างแต่ก็ไม่ได้เป็นกอบเป็นกำเพราะเธอยังต้องผ่อนแมนชั่นนี้อยู่ สิ่งที่ทำ

ให้เอโกะกังวลใจนอกจากชีวิตที่พรุ่งนี้กับวันนี้ไม่มีอะไรต่างกันแล้ว ก็คือการโดนปลดออกจางานกะทันหัน หรือไม่ก็ป่วยจนไม่สามารถทำงานได้

ถึงแม้ว่าเอโกะจะแอบรู้สึกหนักใจกับชีวิตซ้ำซากจำเจของเธอ แต่ดูเหมือนว่าการทำงานยังเป็นสิ่งหนึ่งที่เอโกะให้ความสำคัญมาก เพราะเอโกะรู้สึกชื่นชมเพื่อนร่วมงานที่ทำงานเก่งอย่างอาซามิหลายครั้ง ถึงแม้นิสัยส่วนตัวของอาซามิจะไม่น่าพึงพอใจสำหรับพนักงานคนอื่น ๆ แต่สำหรับเอโกะแล้วเธอก็กลับให้ความสำคัญกับการทำงานของอาซามิมากกว่าที่จะนินทาของอีกฝ่ายมาเป็นข้อกั๊กในการทำงาน

อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าเอโกะเป็นพนักงานที่ดีขององค์กรเพราะการยึดหลักจรรยาบรรณในการทำงานของเธอตั้งในตอนที่ถูกผู้ชายที่ชื่อมิยาซาวะโตะขอร้องให้เอโกะช่วยบอกให้มาโดกะรับเขาเข้าทำงานในร้านกาแฟของเธอเพราะเขารู้สึกถูกใจเธอ สิ่งนี้ทำให้เอโกะรู้สึกโกรธมากจนต้องสั่งสอนเขาไป “เธออาจจะไม่ทำก็ได้ แต่ฉันไม่ได้รู้จักเธอดีขนาดนั้น ที่แน่ ๆ เธอกำลังทำผิดกฎอยู่อย่างหนึ่ง คือกฎเรื่องการไม่เอาความรักมาในที่ทำงาน และการไม่เอาเรื่องงานไปใช้ประโยชน์เพื่อความรักของตนเอง” (ฟูมิเอะ คนโด, 2560:224)

เมื่อพิจารณาดูในมุมมองที่น่าปัจจัยด้านการทำงานมาวิเคราะห์แล้วจะพบว่าตัวละครเอโกะเป็นตัวละครที่มุ่งมั่นในการทำงาน ให้ความสำคัญกับองค์กรและเพื่อนร่วมงาน รวมไปถึงทัศนคติของเอโกะต่อความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเงินในชีวิตของผู้หญิงอย่างการทำงานในบริษัทมากกว่าการทำงานอิสระที่คาดการณ์ไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากในตอนที่เอโกะกล่าวเตือนมาโดกะที่กำลังจะลาออกไปเปิดร้านกาแฟเป็นของตัวเอง “อย่าดีกว่ามั้ง... มันไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างนั้นนะ ฉันเพิ่งอ่านเจอในนิตยสารเมื่อไม่นานมานี้เองว่ากว่าเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ของร้านอาหารที่เปิดใหม่จะเจ๊งภายในสองปี เธอลองคิดทบทวนอีกทีดีกว่ามั้ง” (ฟูมิเอะ คนโด, 2560:18)

สีชิมะเป็นอีกตัวละครหนึ่งที่น่าสนใจที่ทำให้เห็นถึงอิทธิพลของนโยบาย Womenomics เธอเป็นอดีตเพื่อนร่วมคลาสเรียนภาษาสเปนของมาโดกะที่มีนิสัยชอบทำร้ายจิตใจคนอื่นด้วยคำพูด เพราะติดนิสัยมาจากการทำงานของเธอในฝ่ายบุคคล ซึ่งญี่ปุ่นมีธรรมเนียมรับน้องตอนช่วงฝึกงานกล่าวคือ ในช่วงเดือนแรกของการฝึกงานจะมีคนสอนงานที่คอยทำลายความเคารพตัวเองของพนักงานใหม่ก่อนที่ได้รับการฝึกแบบปกติในเดือนถัดไป สีชิมะได้รับหน้าที่นั้นทำให้เธอกลายเป็นคนที่มีแต่คนเกลียด แต่เธอก็หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะเป็นงานที่ต้องใช้เลี้ยงชีพ สีชิมะจึงเรียนรู้ที่จะไม่ใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่นและจงใจปฏิบัติตัวแย่ ๆ ต่อคนอื่นอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของตัวละครนี้คือการแสดงให้เห็นถึงลักษณะการแบ่งงานแบบผู้ชายและแบบผู้หญิงที่คล้ายกับลักษณะของทุนนิยมในสังคมชายเป็นใหญ่อย่างชัดเจน ดังที่ปรากฏว่า “น่าอิจฉาจัง คนเป็นพนักงานพาร์ทไทม์ในคาเฟ่เนี่ย ๆ คงสบายใจนะอะ ไม่เหมือนฉันที่มีเรื่องให้เครียดได้ทุกวัน” และ “สักวันฉันก็เลยคงอยากเปิดคาเฟ่เป็นของตัวเองเหมือนเขารีเปลาเนี่ย ทำทางจะคิดแบบนั้นนะอะ ดูเป็นผู้หญิงสุด ๆ ส่วนฉันนะภายนอกเป็นหญิงแต่ข้างในเป็นลุง” (ฟูมิเอะ คนโด, 2560:135) โดยในวรรณกรรม

ยังปรากฏอีกว่าการพูดแบบนี้เหมือนการเยาะเย้ยตนเองที่ไม่ค่อยเป็นผู้หญิงแต่จริง ๆ คือการเหยียดหยามความเป็นผู้หญิงของคนอื่น

เมื่อพิจารณาดูในมุมมองที่น่าปัจจัยด้านการทำงานมาวิเคราะห์แล้วจะพบว่าตัวละครสีซิมะก็เป็นอีกตัวละครหญิงที่ตั้งใจทำงานและรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่เธอได้รับมา ถึงแม้ว่าหน้าที่ในการทำงานของเธอจะส่งผลกระทบต่อชีวิตและจิตใจของเธอก็ตาม นอกจากนี้สีซิมะยังให้ความสำคัญกับงานภายนอกบ้านจึงดูถูกความเป็นผู้หญิงในการทำงานร้านคาเฟ่ของมาโดกะ ที่สีซิมะคิดเองว่าเป็นงานสบาย และเชิดชูงานบริษัทที่ต้องเคร่งเครียดอยู่ตลอดเวลาว่าเป็นงานผู้ชายเหมือนกับเธอที่เป็นลุง ซึ่งผู้เขียนก็แสดงให้เห็นว่าสุดท้ายแล้วสีซิมะเองก็ไม่ได้มีความสุขกับการทำงานที่เคร่งเครียดและทรมาณสุขภาพจิตนี้มากนักดังจะเห็นได้จากการที่สีซิมะได้เจอเอโกะที่โรงพยาบาลและเธออยากติดเชื้อไขหวัดใหญ่จากเอโกะเพราะต้องการลางาน “ว่า เสียตายจิง ฉันทุตุสำหรับตั้งใจจะขอติดเชื้อไขหวัดใหญ่จากคุณเสียหน่อย” และ “ฉันทุรู้สึกไม่ยากไปทำงานยังงไม่รู” (พุมิอะ คนโต, 2560:238)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของตัวละครหญิงส่วนใหญ่ในเรื่องซึ่งมีจุดร่วมเดียวกันที่ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้หญิงในวรรณกรรมแปลเรื่อง *คาเฟลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง* นั้นให้ความสำคัญกับการทำงานเพราะการทำงานจะนำมาซึ่งรายได้เพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเงินและความมั่นคงให้กับชีวิต อย่างไรก็ตามในวรรณกรรมเรื่องนี้ยังปรากฏหนึ่งตัวละครหญิงที่มีลักษณะแตกต่างไปจากตัวละครอื่น ๆ นั่นก็คือ *ชินใจ มาโดกะ*

มาโดกะเป็นตัวละครที่ตัดสินใจลาออกจากงานประจำ และหันมาเปิดกิจการคาเฟ่เป็นของตัวเองซึ่งค่อนข้างคัดค้านสายตาของเอโกะที่มองว่าการเปิดกิจการนั้นมีความเสี่ยงสูง และโดยส่วนใหญ่จะล้มเหลวภายในสองปี แต่กลับกันหกปีถัดมาเอโกะได้พบกับมาโดกะอีกครั้งโดยที่คาเฟ่ของเธอก็กำลังไปได้ดีและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่ามาโดกะจะพบเจออุปสรรคอย่างการแข่งขันกับร้านในเครือของพี่ชายบุญธรรมที่เปิดเลียนแบบร้านของเธอ แต่เพราะการเอาใจใส่ของมาโดกะที่รักในการทำอาหารและรักในคาเฟ่ของเธอก็สามารถทำให้มาโดกะพลิกวิกฤตให้กลายเป็นโอกาสได้

ที่นี้เป็นร้านเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างจากถนนใหญ่และมีมาโดกะเป็นพนักงานเพียงคนเดียวจริง ๆ แต่มันก็คือปราสาทของมาโดกะและมาโดกะก็ตั้งใจแน่วแน่ที่จะปกป้องปราสาทแห่งนี้

(พุมิอะ คนโต, 2560:205)

ตอนนี้ยอดขายของร้านไวอาจน่าจะสูงกว่าคาเฟลิส ลูกค้ำก็น่าจะมากกว่าด้วย แต่เป็นไปได้อีกไม่นานยอดขายของไวอาจคงตกและร้านคงซบเซาลง มาโดกะน่าจะปกป้องคาเฟลิสให้ถึงที่สุดแน่ ๆ นี่คือการต่อสู้ของเธอ

(พุมิอะ คนโต, 2560:207)

เมื่อพิจารณาดูในมุมมองที่นำปัจจัยด้านการทำงานมาวิเคราะห์แล้วจะพบว่าตัวละครมาโดกะ ก็เป็นอีกตัวละครหนึ่งที่ทุ่มเทให้กับการทำงานที่ถึงแม้ระบบงานจะแตกต่างไปจากตัวละครอื่น ๆ จึงเปรียบเสมือนสิ่งที่ผู้เขียนต้องการให้เห็นว่างานที่ชอบซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องอยู่ในระบบแรงงานเหมือนกับคนอื่น นอกจากจะสามารถนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเงินได้แล้วยังทำให้สามารถมีความสุขกับงานที่ทำและพร้อมที่จะทุ่มเทกับงานได้ อีกทั้งยังทำให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของงานในครัวเรือนซึ่งเป็นงานที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้เช่นกันอีกด้วย

Womenomics กับค่านิยมดั้งเดิมของผู้หญิงญี่ปุ่น

หลังจากนโยบาย ‘อาเบะโนมิกส์’ ถูกปล่อยออกมา การสนับสนุนแนวคิดค่านิยมแบบ Womenomics จึงถูกชูขึ้นมาเพื่อเชิญชวนให้ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้นก็จริง แต่ในขณะเดียวกัน ค่านิยมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดบทบาทของผู้หญิงที่มีมาตั้งแต่อดีตก็ยังคงอยู่ ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความขัดแย้งกับลักษณะของผู้หญิงแบบ Womenomics ที่ต้องการให้เกิดขึ้น

แนวคิด Womenomics จึงเหมือนเป็นแนวคิดที่เพิ่งเข้ามาปะปนในสังคมแบบญี่ปุ่น แต่เพียงเพื่อจุดประสงค์ในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางค่านิยมที่เกิดขึ้นจึงถูกมองข้ามเพื่อต้องการประนีประนอมค่านิยมทั้งสองให้ดำเนินไปควบคู่กันได้ ทำให้เกิดการผลักรถไปสู่อะไรก็ตามที่ผู้หญิงที่ต้องรับความคาดหวังของทั้งสองค่านิยม คือ ค่านิยมสนับสนุนให้ทำงานนอกบ้าน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นผู้หญิงที่เลี้ยงดูลูก ทำงานบ้าน ปรนนิบัติสามีไปด้วย โดย *คาเฟลอส* *เมนูที่รักจากการเดินทาง* ปรากฏอิทธิพลของการประนีประนอมค่านิยมแบบ Womenomics กับค่านิยมผู้หญิงที่ดีของประเทศญี่ปุ่น ผ่านตัวละครหญิงในเรื่อง ดังนี้

เอโกะเป็นตัวละครที่ทำให้เห็นถึงการปะทะกันของค่านิยมเก่าใหม่ที่เกิดขึ้นกับตัวเธอ และทำให้เห็นถึงการเลือกที่จะประนีประนอมค่านิยมนั้นในแบบของเธอเอง ลักษณะการปะทะกันของค่านิยมเก่าใหม่ แสดงออกมาในเหตุการณ์ที่ญาติพี่น้องเอโกะคาดหวังให้เอโกะแต่งงานมีครอบครัว ทั้ง ๆ ที่ตัวเอโกะเองไม่ได้ใส่ใจในเรื่องนี้นักเพราะเธอรู้สึกพอใจที่จะมีเวลาเป็นของตัวเอง ความคาดหวังนี้จึงก่อเกิดเป็นความรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจให้กับเอโกะ

การไม่เลือกสิ่งเหล่านั้นทำให้เธอมีเวลาส่วนตัวและสามารถทำสิ่งที่อยากทำได้ แต่สิ่งที่ตัวเองไม่ได้เลือกก็คอยตามหลอกหลอนอยู่เสมอ เวลาไปงานรวมญาติเธอมักถูกคนพูดเหน็บแนมหรือบางครั้งก็เวทนาสงสาร แม้เอโกะจะไม่ได้เสียใจในสิ่งที่ตัวเองไม่ได้เลือก แต่การได้รับความใส่ใจของคนใกล้ตัวก็ทำให้เธออดสะเทือนใจไม่ได้

(ฟูมิเอะ คนโต, 2560:53)

ถึงแม้เอโกะดูเหมือนไม่มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรัก รู้สึกอึดอัดที่ต้องถูกผลักดันให้มองหาคนรักและสร้างครอบครัว แต่ในอีกด้านหนึ่งเธอก็วาดภาพในกรณีที่เธอต้องแต่งงานหรือมีครอบครัวอยู่เหมือนกัน ซึ่งเป็นภาพที่ขัดกับความคิดเห็นของพ่อแม่ที่ต้องการให้เธอเป็น

เอโกะนึกพิศวงที่พ่อแม่บอกให้เธอรีบแต่งงานหรือกลับไปอยู่บ้านทั้งที่เมื่อก่อนพ่อแม่คนเดียวกันเคยแต่พร่ำบอกให้เธอตั้งใจเรียน หากเอโกะตั้งใจเรียนมากกว่านี้ตามที่พ่อแม่บอกและได้งานอย่างตั้งใจปรารถนาจริง พ่อกับแม่ยังจะบอกให้เธอแต่งงานไหมนะ แน่แน่นอนว่าเธอคงไม่จำเป็นต้องเลือกเพียงอย่างเดียวหนึ่งระหว่างงานกับการแต่งงาน ผู้หญิงที่แต่งงานมีลูกและเลี้ยงลูกไปด้วยทำงานไปด้วยก็มีมากมาย แต่พ่อแม่กลับไม่เคยชมเรื่องที่เอโกะมีงานทำตลอดเลย สองคนนั้นไม่คิดว่าการทำงานของเอโกะเป็นเรื่องสำคัญและตำหนิแต่สิ่งที่เธอขาด

(พุมิเอะ คนโด, 2560:160)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เห็นถึงชุดความคิดของพ่อแม่เอโกะซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นตัวแทนค่านิยมเก่าที่จำกัดบทบาทของผู้หญิง ในขณะที่เดียวกันเอโกะก็เป็นตัวแทนค่านิยมใหม่ที่ให้ความสำคัญและภาคภูมิใจกับการทำงาน โดยประโยคตั้งที่ยกตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นถึงการปะทะกันของสองชุดความคิดในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความประนีประนอมของค่านิยมผ่านตัวละครเอโกะเช่นเดียวกัน

ลักษณะของการประนีประนอมที่มีอิทธิพลต่อความคิดของเอโกะที่ว่ามานั้นแสดงให้เห็นถึงการผลักดันและให้ความสำคัญต่อการทำงานในระบบตลาดแรงงานเพื่อเสถียรภาพทางการเงิน ในขณะเดียวกันแนวคิดของการแบ่งงานภายนอกบ้านและภายในบ้านก็ยังคงดำเนินต่อไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้หญิงในการทำงานมากขึ้นจนส่งผลให้ผู้หญิงต้องรับภาระทั้งสองด้านจากอิทธิพลของการประนีประนอมความขัดแย้งค่านิยมนี้

คุโบตะ อาซามิ เป็นตัวละครที่ทำให้เห็นถึงอิทธิพลของลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจน อาซามิเพื่อนร่วมงานของเอโกะที่อายุมากที่สุดในแผนก เอโกะเคยรู้สึกชื่นชมและมองว่าเธอเป็นผู้หญิงเก่งที่สามารถครอบครองได้ทุกอย่างทั้งงานและครอบครัว อาซามิเป็นคนที่ทำงานเก่ง เวลาที่เอโกะทำพลาดหรือประสบปัญหา อาซามิจะคอยช่วยเหลืออย่างใส่ใจในรายละเอียดเสมอ เธอจึงเป็นคนที่เอโกะยึดเป็นที่พึ่งได้

อาซามิยังสามารถเข้ากันได้ดีกับลูกค้าและพนักงานชาย เป็นคนที่ทำได้ทุกอย่างได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เสียแต่เวลาเหลือกันสองคนกับเอโกะหรือพนักงานหญิงอื่นที่ไร รอยยิ้มและอัยาศัยไมตรีจะหายไปจากใบหน้าของอาซามิทันที เอโกะมองว่าอาซามิเพียงแค่ว่าต้องการปล่อยตัวเท่านั้นแต่ในสายตาพนักงานผู้หญิงคนอื่นอาซามิกลายเป็นคนต่อหน้าอย่างลับหลังอย่าง และสิ่งนี้ทำให้อาซามิถูกเข้าใจผิดอยู่บ่อย ๆ แต่อ่า

ชาวมิกก็ไม่ได้สนใจว่าจะถูกเพื่อนร่วมงานเกลียดหรือไม่ เพราะแม่ลูกสองอย่างอาซามิจำเป็นต้องให้ความสำคัญเฉพาะบางเรื่องเพราะเธอไม่ได้มีกำลังกายกำลังใจมากพอจะเป็นมิตรกับทุกคนได้

การให้ความสำคัญของหน้าที่ทั้งในบทบาทพนักงานบริษัทและบทบาทแม่ที่ต้องดูแลครอบครัวทำให้อาซามิมองว่าการทำอะไรอย่างที่ไม่ต้องการดูเป็นเรื่องไร้สาระ เห็นได้จากในตอนทีเอโกะเล่าให้ฟังถึงมาโดกะที่มักออกเดินทางไปต่างประเทศเพื่อศึกษาเมนูของแต่ละประเทศมาขายที่ร้าน “โอ้โห.. เอ้อระเหยดีจัง เดินทางท่องเที่ยวหรร อืม ส่วนตัวฉันก็คงได้แต่พาลูกไปเล่นน้ำทะเลหรือเที่ยวสวนสนุก อยู่น้อยขอแค่นี้ไปแช่ออนเซ็นแบบไม่รีบร้อนก็ดีใจจะแ่อยู่แล้ว” (ฟูมิเอะ คนโต, 2560:52)

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าอาซามิเป็นตัวละครที่ตกอยู่ในสภาวะที่ต้องรับภาระทั้งงานในบ้านและทำงานข้างนอกบ้าน โดยลักษณะเหล่านี้เป็นผลมาจากความคาดหวังที่มีต่อผู้หญิงในฐานะแม่และภรรยา ในขณะที่เดียวกันการให้ความสำคัญต่อการทำงานอาซามิจึงต้องพยายามเป็นผู้หญิงเก่งในที่ทำงานทำให้เธอต้องพยายามแบกรับสองบทบาทที่ขัดแย้งกันไว้ จนไม่สามารถมองหาเวลาให้กับตนเองและไม่สามารถสนใจในเรื่องอื่นนอกจากภาระหน้าที่ที่ต้องทำ

อาซามิจึงเปรียบเป็นตัวละครที่ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงส่วนที่ไม่ได้ตระหนักในการพยายามผสานแนวคิดที่ขัดแย้งกันของค่านิยมทั้งสองอันมีอิทธิพลต่อผู้หญิงที่ทำให้ผู้หญิงสูญเสียเวลาและแรงงานเพราะภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น มากกว่าการยึดถือเพียงค่านิยมใดค่านิยมหนึ่งอย่างการเลือกที่จะทำเพียงแต่งงานในบ้านหรืองานนอกบ้านเท่านั้น

Womenomics กับการปลดปล่อยผู้หญิงจากอุดมคติของสังคมญี่ปุ่น

ในสังคมญี่ปุ่น มีการกำหนดบทบาทและภาพลักษณ์ของหญิงชายไว้อย่างชัดเจน และมีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างมาก ตั้งแต่สมัยโบราณผู้หญิงญี่ปุ่นมักจะถูกข่มขู่ในเรื่องของกิริยามารยาท และการวางตัวในสังคม ทั้งยังถูกอบรมให้เป็นผู้ตามที่ดี ในขณะที่ผู้ชายอยู่ในฐานะเหนือกว่า สามารถแสดงความก้าวร้าว และใช้กิริยาที่ไม่สุภาพ เพื่อแสดงออกถึงความเป็นผู้นำได้ (อุทวารรณ เบ็ญจโกศิ, 2548:104)

ผู้หญิงได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กให้เห็นความสำคัญของบทบาทการเป็นแม่และภรรยา มากกว่าบทบาทของผู้หญิงทำงานซึ่งส่งผลต่อทัศนคติในเรื่องการแต่งงาน การศึกษา การทำงานและการเป็นแม่บ้านที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานประจำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ภาระครอบครัวก็เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถทำงานประจำอย่างต่อเนื่องได้ (บารนี บุญทรง, 2547:42)

อิทธิพลของ Womenomics ต่อทัศนคติการใช้ชีวิตของผู้หญิงญี่ปุ่นที่ทำให้ผู้หญิงขึ้นมามีบทบาททางสังคมเพราะอำนาจทางเศรษฐกิจทำให้ผู้หญิงสามารถปลดปล่อยตนเองออกจากกรอบของผู้หญิงแบบญี่ปุ่นในอดีตตามที่ พิพาดา ยังเจริญ (2535) ได้อธิบายถึงกรอบดังกล่าวว่า สตรีส่วนใหญ่ยังนิยมปฏิบัติตัวให้สอดคล้อง

กับค่านิยมของสังคมเพื่อโอกาสในการแต่งงาน สะท้อนให้เห็นว่า สตรีญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะแต่งงาน เช่น จะไม่นิยมเรียนสูงมาก เพราะเกรงว่าจะหาผู้ชายแต่งงานด้วยยาก

การสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 จึงถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับผู้ชายมากยิ่งขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษาผู้หญิงที่จบปริญญาตรีก็มีมากขึ้น ส่งผลให้มีความทะเยอทะยานในอาชีพและมีเป้าหมายในชีวิตนอกเหนือจากการเป็นแม่บ้านธรรมดา ในขณะเดียวกัน womenomics ตามแผนการเป็นประเทศญี่ปุ่นที่ผู้หญิงเจ็ดจรัสของรัฐบาลได้ประกาศนโยบายผลักดันให้เพิ่มอัตราการมีส่วนร่วมในแรงงานของผู้หญิง นอกจากนี้ต้องการผลักดันให้ผู้หญิงมีรายได้ใกล้เคียงกับผู้ชายมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นนายฯ อาเบะยังต้องการให้ผู้หญิงญี่ปุ่นเข้าไปมีส่วนแบ่งในตำแหน่งผู้นำ (Leadership Positions) อีกด้วย (เนตรนภา ไททย์เลิศศักดิ์, 2559:68-72)

การเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาทำให้ผู้หญิงค้นพบบทบาทใหม่ของตนเอง และเมื่อยังได้รับอิทธิพลการสนับสนุนผู้หญิงให้เข้าสู่ตลาดแรงงานของ Womenomics ทำให้ผู้หญิงมีความพยายามในการสร้างอำนาจและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมากขึ้น ผู้หญิงจึงสามารถมองเห็นถึงความหลากหลายในทางเลือกชีวิตให้กับตนเองที่ยิ่งไปกว่าค่านิยมแบบเดิมอันหมายถึงการเป็นแม่บ้าน และค่านิยมที่ผลักดันไปให้ผู้หญิงอยู่อย่างการเป็นแม่บ้านแบบค่านิยมเดิมในขณะเดียวกันก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นผู้หญิงทำงาน (Working Woman) ในค่านิยมแบบ Womenomics กล่าวคือ การที่ผู้หญิงสามารถทำงานจนเลี้ยงดูตนเองได้ ทำให้ผู้หญิงบางกลุ่มมองว่าตนเองมีอำนาจมากพอที่จะเลือกในสิ่งที่ขัดแย้งกับมุมมองทางสังคมได้อย่างการเป็นโสด

ลักษณะของ Womenomics ที่เกิดขึ้นนั้นขัดแย้งกับค่านิยม บทบาท และภาพลักษณ์ดังกล่าวของผู้หญิงญี่ปุ่นจึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการใช้ชีวิตของผู้หญิงญี่ปุ่น ซึ่งนับว่าการเข้ามาของ Womenomics ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงและปลดปล่อยผู้หญิงจากอุดมคติของสังคมญี่ปุ่นโดยแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของตัวละครหญิงในวรรณกรรมแปล *คาเฟลิส เมนูที่รักจากการเดินทาง* ดังนี้

ตัวละครหญิงกับการเป็นอิสระจากปิตาธิปไตย

การที่ผู้หญิงถูกยกขึ้นมาให้มีบทบาททางสังคมโดยเฉพาะในด้านของเศรษฐกิจมากขึ้นส่งผลให้ค่านิยมการปลูกฝังที่ว่าผู้หญิงต้องให้ความสำคัญกับบทบาทการเป็นแม่และภรรยา ต้องเป็นช่างเท้าหลังเดินตามผู้ชายที่เป็นผู้นำและเสาหลักของครอบครัวนั้นเปลี่ยนไปเพราะมองเห็นถึงความสำคัญในการทำงานที่สร้างรายได้ให้กับตนเองมากกว่าดังนั้นผู้หญิงจึงสามารถหลุดพ้นจากบทบาทการปรนนิบัติหรือไม่ยอมตกอยู่ในอำนาจของผู้ชายได้ดังเช่น *นากะมุระ อาซึสะ* เพื่อนร่วมงานของเอโกะที่อายุน้อยกว่า 4 ปีที่กำลังจะลาออก

เพื่อไปแต่งงานและเปิดกิจการกับคนรัก แต่สุดท้ายความตั้งใจของเธอก็ต้องล้มเหลวเมื่ออาซีสะรู้ว่าเธอถูกคนรักของตนเองหลอก

มาซาฮิโกะเคยอ้างว่าตัวเองมีเงินเก็บและมีเงินทุนพอสำหรับเปิดกิจการ แต่เมื่อตรวจสอบจริง ๆ กลับพบว่าเขาแทบไม่มีเงินเก็บอยู่เลย การจะเปิดร้านในสภาพที่แทบไม่มีเงินเก็บเลยนั้นไม่ว่าจะคิดอย่างไรก็ไม่สมเหตุสมผล ขณะที่อาซีสะมีเงินฝากประจำที่เธอเก็บหอมรอมริบมาตลอดตั้งแต่เริ่มทำงาน อาซีสะบอกว่าประเด็นนี้คือสิ่งที่ทำให้เธอรู้ตัวในที่สุดว่า ไม่ว่านั่นจะเป็นการต้มตุ๋นหลอกให้แต่งงานหรือไม่ ที่แน่ ๆ คือมาซาฮิโกะหวังเงินฝากของเธอ จากนั้นอาซีสะจึงไล่มาซาฮิโกะออกจากบ้านและเลิกรักกันโดยเด็ดขาด

(ฟูมิเอะ คนโตะ, 2560:38)

อาซีสะถูกมาซาฮิโกะคนรักของเธอบอกว่าจะไปเปิดร้านด้วยกันทั้ง ๆ ที่เขาไม่มีเงินเก็บเพียงพอ ในขณะที่อาซีสะนั้นมีเงินเก็บที่เธอสะสมมาจากการทำงาน แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้หญิงทำงานเก็บเงินได้ ทำให้ผู้หญิงมีอำนาจมากขึ้นซึ่งส่งผลให้บทบาทในการเป็นเสาหลักครอบครัวของผู้ชายด้านการหารายได้เปลี่ยนแปลงไปเหมือนกับที่คนรักของอาซีสะมีสถานภาพทางการเงินที่แย่กว่าทำให้เขาคาดหวังเงินจากฝ่ายหญิง อาจกล่าวได้ว่าการมีสถานภาพการเงินที่ดีกว่าทำให้ผู้หญิงมีอำนาจในการตัดสินใจในชีวิตจึงสามารถหลุดพ้นจากอำนาจของผู้ชายได้เหมือนกับที่อาซีสะสามารถไล่คนรักของเธอออกจากบ้านและตัดความสัมพันธ์โดยที่ฝ่ายชายไม่ได้เป็นฝ่ายตัดตัดสินใจ

นอกจากนี้วรรณกรรมแปลเรื่อง *คาเฟลูลัส เมนุที่รักจากการเดินทาง* ยังเล่าให้เห็นถึงการที่ผู้หญิงสามารถมีความคิดที่จะอยู่ตัวคนเดียวได้โดยไม่จำเป็นต้องแต่งงานมีครอบครัวผ่าน *นาระ เอโกะ* ผู้หญิงโสดที่ต้องใช้ชีวิตท่ามกลางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการแต่งงาน ทำให้เอโกะต้องทนทุกข์กับสายตาของคนรอบตัวที่มีความเห็นในชีวิตของเธอ ในขณะที่เอโกะเองก็ไม่ได้รู้สึกเดือดร้อนกับการที่เธอไม่มีคนรัก

พอเวลาผ่านไป หนึ่งที่เคยอยากดูก็ออกโรงแล้ว แถมร้านที่เคยอยากไปก็ปิดไปเสียก่อน เอโกะลืมหมดแล้ว ทั้งชื่อหนังและชื่อร้าน เหลือเพียงความขมขื่นน้อย ๆ ในเรื่องที่ไม่ได้ทำ การแต่งงานมีลูกก็มีส่วนคล้ายคลึงกัน เอโกะรู้สึกเหมือนตัวเองกำลังรอเวลาให้เค้กที่ทิ้งไว้จนหมดความอร่อยกลายเป็นเค้กที่กินไม่ได้โดยสิ้นเชิง แต่แน่นอน เธอไม่ได้คิดหรอกว่าเวลาสำหรับการแต่งงานได้หมดลงแล้วอย่างสิ้นเชิง หากอยากแต่งงานจริง ๆ ก็น่าจะพยายามได้ตั้งแต่ตอนนี้ เพราะถึงจะมีลูกไม่ได้ แต่เรื่องการแต่งงานนั้นไม่ว่าจะอายุเท่าไรก็สามารถทำได้ แต่เอโกะไม่ได้มีแรงมุ่งมาดปรารถนาขนาดนั้น เมื่อชินกับการอยู่คนเดียวเสียแล้ว เธอก็ไม่นึกอยากใช้ชีวิตร่วมกับใครอีก และไม่คอยรู้สึกเหงาด้วย

(ฟูมิเอะ คนโตะ, 2560:234)

การที่เอโกะได้เรียนรู้และตั้งคำถามจากเหตุการณ์ของคนอื่น ๆ ทำให้มุมมองในมิติบทบาทชีวิตของเอโกะเปลี่ยนแปลงไป เอโกะสามารถหลุดพ้นจากความคิดของคนรอบข้างที่ตัดสินตัวเธอและเลือกที่จะมีความสุขกับจุดยืนของเธอเอง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเห็นถึงพัฒนาการของการมองบทบาทชีวิตของเอโกะที่มองว่าผู้หญิงเป็นได้มากกว่าการเป็นภรรยา แม่ หรือการมีความรัก ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เห็นว่าผู้หญิงมีศักยภาพและอำนาจมากพอที่จะเลือกทางเดินชีวิตด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีค่านิยมของสังคมหรือความคิดเห็นของคนรอบข้างมาเป็นตัวกำหนด

มาโดกะกับการมีเจตจำนงเสรีในการเลือกเพศวิถี

คาเฟลูลิส *เมนูที่รักจากการเดินทาง* เป็นวรรณกรรมที่นอกจากจะทำให้เห็นถึงความหลากหลายของบทบาทผู้หญิงผ่านฉากในสังคมญี่ปุ่นแล้ว ยังทำให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศของผู้หญิงอีกด้วย ซึ่งหมายถึงการเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงที่มากไปกว่าบทบาทของแม่บ้าน ผู้หญิงทำงาน (Working Woman) หรือผู้หญิงโสด โดยวรรณกรรมเล่าถึงตัวละครที่แตกต่างจากค่านิยมทั้งหมดของสังคมญี่ปุ่นผ่าน *มาโดกะ* เจ้าของร้านคาเฟลูลิส

นอกจากลักษณะอาชีพที่มีความแตกต่างจากตัวละครส่วนใหญ่แล้ว การเปิดเผยว่าตัวละครมาโดกะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็นับว่าเป็นสิ่งที่สร้างความประหลาดใจให้กับตัวละครเอกของเรื่องด้วยเช่นกัน เนื่องจากว่าประเด็นแอลจีบีทีหรือกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นยังถือว่าเป็นประเด็นที่ใหม่ในสังคมญี่ปุ่น การเปิดเผยให้ผู้อื่นรับรู้ถึงเพศวิถีของมาโดกะจึงทำให้เห็นว่าผู้หญิงก็สามารถมีความรักกับผู้หญิงได้เหมือนกัน ไม่จำเป็นที่จะต้องแต่งงานกับผู้ชายและมีลูกเหมือนกับที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเป็น

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าประเด็นดังกล่าวจะเป็นสิ่งใหม่แต่ตัวละครในเรื่องก็ไม่ได้มีทัศนคติในทางลบกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังข้อความต่อไปนี้ที่กล่าวถึงความคิดของเอโกะหลังรู้ว่ามาโดกะเป็นแอลจีบีทีที่ว่า

เอโกะคิดเรื่อยเปื่อยว่าการลงมีความรักกับผู้หญิงตัวหอม ๆ ดูสักนิดจะให้ความรู้สึกอย่างไรกันนะ น่าจะตะขิดตะขวงแค่เฉพาะช่วงแรกเหมือนกับอารอสคอนเลเซ่แน่ ๆ

(พุมิเอะ คนโต, 2560:287)

การทำให้เอโกะสามารถมองเห็นความหลากหลายของผู้หญิงโดยมีตัวอย่างจากมาโดกะเปรียบเสมือนการบอกผู้อ่านให้รับรู้ถึงอิสระของผู้หญิงที่ไม่เพียงแต่สามารถเลือกอาชีพ สถานภาพสมรสเท่านั้น ผู้หญิงยังสามารถเลือกเพศวิถีที่ตรงกับความต้องการของตนเองได้อีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนตั้งใจนำเสนอ

มุมมองใหม่ให้กับสังคมผ่านมาโตกะซึ่งเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่สามารถมีความสุขและประสบความสำเร็จได้แม้ชีวิตของเธอจะไม่เป็นไปตามค่านิยมในสังคมญี่ปุ่นก็ตาม

“คาเฟลุต” พื้นที่แห่งการสร้างสำนึกร่วมของผู้หญิง

กิลลิแกนได้นำเสนอว่า ในความคิดของผู้หญิง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวตนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจริยธรรม และจริยธรรมของผู้หญิงมีศูนย์กลางอยู่ที่ความรับผิดชอบและการดูแลผู้อื่น ความเป็นตัวตนในความคิดของผู้หญิงจะไม่สัมพันธ์กับความสำเร็จในงานอาชีพ แม้แต่ในกลุ่มผู้หญิงที่ทำงานอาชีพต่าง ๆ เพราะความเป็นตัวตนของผู้หญิงแนบแน่นอยู่กับจริยธรรม ซึ่งก็คือการต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่นและการดูแลจริยธรรมของความรับผิดชอบต่อผู้อื่นเป็นศูนย์กลางของจริยธรรมของผู้หญิง ผู้หญิงวางความเป็นตัวตนในโลกของความสัมพันธ์และให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้อื่น พัฒนาการของผู้หญิงจึงเป็นการหลอมรวมของอัตลักษณ์กับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545:152)

นักสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminism) ให้ความสำคัญกับความเป็นผู้หญิงในฐานะที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดกดขี่ทางเพศ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้หญิงถูกกดขี่เพราะเธอเป็นผู้หญิง และมองว่า “ผู้หญิงแต่ละคน...จะมีความเหมือนกันไม่ว่าจะแตกต่างกันในชนชั้น เชื้อชาติ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ สัญชาติ มากกว่าที่ผู้หญิงคนใดจะเหมือนกับผู้ชาย” เช่น ผู้หญิงไทยจะมีความเหมือนกับผู้หญิงอเมริกันมากกว่าที่จะเหมือนกับผู้ชายไทย ดังนั้นจึงได้มีการเสนอความคิดเรื่องความเป็นพี่น้องของผู้หญิงทั้งหมด (sisterhood) (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545:99)

ในวรรณกรรมแปลเรื่อง *คาเฟลุต เมฆที่รักจากการเดินทาง* ได้นำเสนอความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างผู้หญิงในฐานะที่เป็นผู้ถูกกดขี่ โดยทำให้เห็นว่าปัญหาที่ผู้หญิงได้เผชิญร่วมกันสามารถนำไปสู่ความผูกพัน การดูแลกัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันถึงแม้ว่ากลุ่มผู้หญิงที่ถูกกดขี่จะไม่ได้มาจากสายเลือดเดียวกันก็ตาม

“ถ้าไม่มียาย ฉันอาจเลิกทำขนมไปแล้วก็ได้ และถึงยายจะชมว่าอร่อยอยู่เสมอ ฉันก็ยังกังวลอยู่ตลอดว่าขนมของตัวเองหวานไปมั้ย มัวแต่พะวงว่าจะต้องลดปริมาณน้ำตาลเพื่อควบคุมความหวาน”

(พุมิเอะ คนโต, 2560:250)

“ยายรับฉันเป็นลูกเลี้ยงค่ะ เพราะยายรักฉันมากและคอยเป็นห่วงฉันเสมอ ยายยื่นกรานว่า ‘หมอดูที่สนิทกันบอกให้ยายรับมาโตกะเป็นลูกเลี้ยง’ และจัดการยื่นเรื่องเสร็จสรรพตอนนั้นทั้งพ่อแม่และพี่ชายฉันดูจะไม่ได้คิดอะไรมากเกี่ยวกับเรื่องนี้ พวกนั้นคงประเมินพวกเราไว้ต่ำนะค่ะ ทั้งยายทั้งฉันด้วย”

(พุมิเอะ คนโต, 2560:259)

“พินัยกรรมของยายเขียนว่ายกมรดกทั้งหมดให้ฉันค่ะ หมายความว่าส่วนที่แม่จะเรียกร้องได้จึงเหลือแค่หนึ่งในสี่ของที่ดินผืนนี้ เรื่องนี้คงเห็นความคาดหมายของพวกนั้นจริง ๆ อีกอย่างคือยายฉันใช้เงินเก็บที่มีส่วนใหญ่หมดไปกับการจ่ายค่าเบี้ยประกันผู้สูงอายุให้บริษัทประกันและใส่ชื่อฉันเป็นผู้รับผลประโยชน์ในกรณีที่ตัวเองเสียชีวิต”

(พุมิเอะ คนโต, 2560:260)

จากคำบอกเล่าของมาโดกะแสดงให้เห็นถึงความรักและผูกพันระหว่างเธอกับยายบุญธรรมที่ถึงแม้ว่ามาโดกะจะไม่ใช้ลูกหลานแท้ ๆ แต่การที่ยายรับเธอมาเลี้ยงและดูแลอย่างเอาใจใส่ ทำให้มาโดกะตัดสินใจลาออกจากงานเพื่อไปดูแลยายที่ป่วยหนัก ความใกล้ชิดสนิทสนมของยายบุญธรรมและมาโดกะนั้นมากจนยายบุญธรรมยกสมบัติทั้งหมดที่มีให้มาโดกะแทนที่จะให้ลูกแท้ ๆ ที่ไม่ได้ดูแลตนเอง ความสัมพันธ์ของยายหลานคู่นี้ตรงกับแนวคิดของกิลลิแกนที่กล่าวว่าความเป็นตัวตนของผู้หญิงแนบแน่นกับจริยธรรมในการต้องรับผิดชอบและดูแลผู้อื่นหลอมรวมกันเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

“ในครอบครัวนั้น คุณค่าความเป็นมนุษย์ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่แรกแล้วค่ะ พ่อกับลูกชายคนโตอยู่สูงสุด ตามด้วยแม่ส่วนน้องสาวกับลูกสะใภ้มาเป็นลำดับสุดท้าย คนต่ำต้อยอย่างฉันกับมาโดกะเลยสนิทกัน และต่างฝ่ายต่างก็หนีออกจากบ้านหลังนั้นได้สำเร็จ”

(พุมิเอะ คนโต, 2560:277)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลำดับความสัมพันธ์ทางอำนาจในครอบครัวที่กดทับผู้หญิงไว้ อยู่ดังจะเห็นได้จากการยกพ่อและลูกชายเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัวตามมาด้วยแม่ และจุดต่ำสุดของอำนาจมาอยู่ที่ลูกสะใภ้กับลูกสาว การที่ลูกสะใภ้กับลูกสาวในครอบครัวเป็นผู้ถูกกดขี่เป็นการทำให้ผู้หญิงสองคนได้เผชิญปัญหาาร่วมกันและเกิดการเห็นอกเห็นใจกันเหมือนกับที่มาโดกะออกตัวรับแทนว่าในคืนที่ยายบุญธรรมของเธอเสียชีวิตมาโดกะเป็นคนอยู่ดูแล เพราะถ้าหากครอบครัวรู้ว่าจริง ๆ แล้วลูกสะใภ้อย่างฮารุกะเป็นคนดูแลซึ่งไม่ได้เป็นคนที่มีความผูกพันทางสายเลือดและปกติไม่ได้เป็นคนดูแลอยู่ที่บ้าน ครอบครัวของเธอที่มีลักษณะผู้ชายเป็นใหญ่ที่มาโดกะและฮารุกะกำลังเผชิญจะต้องตำหนิเธออย่างถึงที่สุดแน่ ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงถูกแก้ไขด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของผู้หญิงสองคนที่มีชะตากรรมร่วมกัน

ส่วนที่กล่าวมานั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นที่มาของมาโดกะผู้หญิงที่ฝ่าฟันอุปสรรคจากครอบครัวชายเป็นใหญ่ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากการเห็นอกเห็นใจและความผูกพันต่อพี่สะใภ้ของเธอจึงทำให้มาโดกะอยากช่วยเหลือเพื่อให้พี่สะใภ้หลุดพ้นและปลอดภัยจากครอบครัวสามีที่กดขี่ “ฉันเคยชอบฮารุกะนะค่ะ ตั้งแต่ตอนแต่งงานกับพี่ชายฉันแล้ว ฉันเลยคิดว่าตัวเองน่าจะสู้เพื่อฮารุกะได้ ถ้าไม่มีฮารุกะ ฉันอาจจะถูกจองจำอยู่ในครอบครัวนั้นตลอดไปก็ได้” (พุมิเอะ คนโต, 2560:286)

นอกจากนี้มาโดกะยังเปรียบเสมือนผู้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของผู้คนรอบตัวเอโกะตัวละครเอกของเรื่องที่ได้นำมาปรึกษาซึ่งปัญหาทั้งหมดสามารถคลี่คลายได้ผ่านการช่วยกันขบคิด แก้ปัญหา และปลอบประโลมผู้หญิงด้วยกันเองผ่านฉากภายในร้านคาเฟ่ลუსของมาโดกะที่ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของอาชีวะที่กำลังจะลาออกไปแต่งงานกับคนรักซึ่งมาโดกะเองก็มีส่วนช่วยในการตั้งคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมแปลก ๆ ของแฟนเขาจากฉากเหตุการณ์ที่ทั้งคู่มาเดทกันในร้านคาเฟ่ลუსจนนำมาซึ่งความจริงที่อาชีวะต้องเลิกลาและยกเลิกความคิดลาออกไปแต่งงานในที่สุด หรือจะเป็นในตอนที่เราพยายามจะเลขาของลูกค้าบริษัทที่เอโกะต้องทำงานด้วยผู้ซึ่งยอมทำทุกอย่างเพื่อให้หัวหน้าที่เธอเป็นชู้เลิกกับภรรยาที่แท้จริงของเธอ จนกระทั่งความจริงที่พยายามแอบใช้ชื่อบริษัทของเอโกะส่งเหล่าไปที่บ้านภรรยาของหัวหน้านั้นถูกเปิดเผยเพราะภรรยาของหัวหน้าเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังและเขาสัญญาไว้ว่าถ้าภรรยาไม่ยอมเลิกสุราเขาจะหย่าแล้วมาแต่งงานกับทาเทยามะ สุดท้ายทาเทยามะก็สูญเสียทุกอย่างทั้งผู้ชายที่เธอรักและงานของเธอ ฉากสุดท้ายในเรื่องของทาเทยามะคือการที่เธอเข้ามาดื่มในร้านคาเฟ่ลუსและสำนึกผิดในสิ่งที่เธอกระทำต่อเอโกะ “ฉันรู้สึกผิดกับบริษัทอินะไลต์ตั้งมากค่ะ ขอโทษนะคะที่ทำให้พวกคุณลำบาก” (พุมิเอะ คนโต, 2560:69)

อาจกล่าวได้ว่าในทุก ๆ ปัญหาที่ตัวละครในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้พบเจอมักจะจบลงที่การบอกเล่า และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ ภายในร้านคาเฟ่ลूस ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพุมิเอะ คนโตต้องการให้คาเฟ่ลूसเป็นเหมือนที่หลบภัยของผู้หญิงที่พวกเขาสามารถพูดคุยเรื่องราวในชีวิตซึ่งไม่ใช่แค่บทสนทนาทั่วไปอันนำมาสู่การเข้าใจซึ่งกันและกันของผู้หญิงได้

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

วรรณกรรมแปลเรื่อง *คาเฟ่ลूस เมนูที่รักจากการเดินทาง* เป็นวรรณกรรมที่ทำให้เห็นถึงอิทธิพลของนโยบาย Womenomics ที่ผลักดันให้ผู้หญิงกลายเป็นคนทำงานนอกบ้าน ท่ามกลางสังคมญี่ปุ่นที่มีค่านิยมตายตัวต่อผู้หญิงในบทบาทแม่และภรรยา จึงเกิดเป็นความขัดแย้งอันน่าฉงนที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดผ่านตัวละครผู้หญิงด้วยการดำเนินเรื่องอย่างเรียบง่ายเหมือนฟังเรื่องราวในชีวิตประจำวัน แต่สามารถรับรู้ได้ถึงความคาดหวังจากค่านิยมในสังคมที่กำลังกดดันและทิ้งภาระให้กับผู้หญิงโดยที่พวกเขาเองก็อาจไม่รู้ตัว

อิทธิพลของ Womenomics ทำให้ตัวละครทุกผู้หญิงทุกตัวในเรื่องทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนใหญ่ที่ทำงานในบริษัทซึ่งในมุมมองของตัวละครส่วนใหญ่ถือว่าเป็นงานที่มั่นคง มีเพียงตัวละครเดียวในเรื่องเท่านั้นที่มีกิจการร้านอาหารและขนมเป็นของตนเองซึ่งในเรื่องจะทำให้เห็นว่าอิทธิพลของแนวคิดการผลักดันให้ผู้หญิงทำงานของ Womenomics กำลังพยายามหลอมรวมกับค่านิยมผู้หญิงที่ดีของญี่ปุ่น แต่ในขณะเดียวกันก็มีแนวคิดของการแบ่งงานแบบชายหญิงอยู่ผ่านทัศนคติของบางตัวละครที่แสดงออกมาว่าควรทำงานนอกบ้านที่เคร่งเครียดจริงจังมากกว่างานง่าย ๆ อย่างงานในครัวเรือน รวมทั้งการมีศักยภาพในการทำงาน ในขณะเดียวกันก็มีคนรักและสามารถรับมือกับการดูแลครอบครัวได้นั้นถือเป็นสิ่งที่พิสูจน์การเป็นผู้หญิงเก่ง

อย่างไรก็ดี อิทธิพลที่สนับสนุนให้ผู้หญิงเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้นก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงสามารถสร้างสถานภาพและอำนาจทางเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง สิ่งนี้อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลไปสู่การก้าวออกจากค่านิยมที่ผูกมัดผู้หญิงเอาไว้ว่าการเป็นแม่บ้านดูแลสามี โดยวรรณกรรมเรื่องนี้ไม่เพียงแต่นำเสนอให้เห็นว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องอยู่ในกรอบของค่านิยมดั้งเดิมเท่านั้น ยังต้องการนำเสนอไปถึงการมีอำนาจในตัวเองของผู้หญิงที่มีมากกว่าการเลือกอาชีพ การเลือกสถานภาพสมรส รวมไปถึงการนำเสนอว่าผู้หญิงมีเสรีภาพมากพอที่จะเลือกเพศวิถีที่ตนเองต้องการได้

การดำเนินเรื่องราวผ่านมุมมองตัวละครเอโกะของฟูมิเอะ คนโต จึงไม่เพียงต้องการนำเสนอให้เห็นถึงทางเลือกที่หลากหลายของผู้หญิงเท่านั้น การพัฒนาทัศนคติมุมมองชีวิตของเอโกะผ่านปัญหาที่เหล่าตัวละครได้มาแสดงความคิดเห็น บอกเล่าปัญหาให้กันฟังภายในร้านคาเฟ่ลูสก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าปัญหาที่ผู้หญิงต้องพบเจอในชีวิตสามารถแก้ไขและทำให้คลี่คลายลงได้ด้วยการปรึกษาผู้หญิงด้วยกันเอง

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

เนตรนภา ไหวทย์เลิศศักดิ์. (2559). **ถอดบทเรียนจ้างงานและบริหารทรัพยากรมนุษย์ของญี่ปุ่นยุควัยระดับสุดยอด**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรียา อิงคารมย์ โสริเอะ. (2539). “บทบาททางสังคมของผู้หญิงญี่ปุ่น.”

วารสารญี่ปุ่นศึกษา 13, 2 : 47.

พิพาดา ยังเจริญ. (2535). **โลกทัศน์ของสตรีญี่ปุ่นยุคเทคโนโลยี : ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงจากสมัยจารีต**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฟูมิเอะ คนโต. (2560). **คาเฟ่ลูส เมนูที่รักจากการเดินทาง**. แปลโดย กนกวรรณ เกตุชัยมาส.

กรุงเทพฯ: ชันเดย์ ออฟเตอร์นูน.

วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). **สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

Claire Shipman And Katty Kay. (2009). **Womenomics: Write Your Own Rules for Success**. United States:Harper Collins.

ฐานข้อมูลออนไลน์

กัญฐิกา ปิ่นทอง. (2556). “ศึกษาภาพลักษณ์ใหม่ของผู้หญิงทำงานญี่ปุ่น

- กรณีศึกษา : วรรณกรรมสมัยใหม่เรื่อง Cosmetic- สงครามความงาม.” ปริญญาานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เข้าถึงเมื่อ 7 ตุลาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://readgur.com/doc/2394279>
- กัญญาณาท อธิติสาร. (2559). “บทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านละครโทรทัศน์เรื่อง Last Cinderella” สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. เข้าถึงเมื่อ 25 ตุลาคม 2563. เข้าถึงได้จากฐานข้อมูลสารนิพนธ์ออนไลน์ <http://isas.arts.su.ac.th/wp-content/uploads/2558/visualart/05550743.pdf>
- จิรวสัน จันทรนวล และเทวีช เสวตไอยาราม. (2563). “บทบาททางเพศของผู้หญิงในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ของประเทศญี่ปุ่น ระหว่างปี ค.ศ. 2001-2019.” *มนุษยศาสตร์วารสาร* 21,2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 64-79 เข้าถึงเมื่อ 25 ตุลาคม 2563. เข้าถึงได้จากฐานข้อมูล ออนไลน์ <https://so03.tcithaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/242322/166515>
- ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และมุลลินท์ ชัยชมพู. (2562). “การเตรียมพร้อมตลาดแรงงานในสังคมสูงอายุ: บทเรียนจากญี่ปุ่นสู่ประเทศไทย.” *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา* 9,2 (ธันวาคม): 98-101 เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จากฐานข้อมูลออนไลน์ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn/article/view/160040/159825>
- ดารานี ทองศิริ. (2564). I'M NOT LIKE OTHER GIRLS เราจะมาเป็นผู้หญิงเหมือนกันไม่ได้? เข้าถึงเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ (2564). เข้าถึงได้จาก <https://spectrumth.com/2021/02/05/im-not-like-other-girls>
- นัฐวุฒิ สิงห์กุล. (24 มกราคม 2557). แนวคิดสตรีนิยมแนวสังคมนิยม โดย นัฐวุฒิ สิงห์กุล. **Public Anthropology**. http://nattawutsingh.blogspot.com/2014/01/blog-post_9657.html
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2562). **Womenomics เคลื่อนเศรษฐกิจญี่ปุ่นด้วยผู้หญิง** เข้าถึงเมื่อ 7 ตุลาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://themomentum.co/womenomics-japan>
- สันติธร ภูริภักดี และอรุณทัย จันทวงษ์. (2561). “องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านธุรกรรมการค้าผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ในพลังเศรษฐกิจผู้หญิง ผ่านเจเนอเรชันวาย.” **Veridian E-Journal** 11,3 (กันยายน-ธันวาคม): 2649-2650 เข้าถึงเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จากฐานข้อมูลออนไลน์ <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/161313>.
- วรานันท์ วรพัฒนานนท์. (2558). “ผู้หญิงภายใต้ระบบทุนนิยมในอาชญุนิยายญี่ปุ่นร่วมสมัย”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาบรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เข้าถึงเมื่อ 7 ตุลาคม 2563. เข้าถึงได้จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ออนไลน์ <http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/50757/1/5580169422.pdf>

สังคมของ LGBT ในประเทศญี่ปุ่นนั้นเป็นอย่างไร?. (2561). เข้าถึงเมื่อ 12 มีนาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://jpninfo.com/thai/8079>

อุภาวรรณ เบ็ญจโกตี. (2548). “ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของหญิงและชายที่สะท้อนให้เห็นจากภาษาญี่ปุ่น”.

วารสารศิลปศาสตร์ 5,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 104 เข้าถึงเมื่อ 12 มีนาคม 2564. เข้าถึงได้จาก

ฐานข้อมูลออนไลน์ [https://so03.tci-](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/13891/12590)

[thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/13891/12590](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/13891/12590).

เอกสิทธิ์ หนูนุกัถดี. (2559) “อาเบะโนมิกส์กับการเปลี่ยนรูประบบญี่ปุ่น”. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา 6,2

(ธันวาคม): 98-99 เข้าถึงเมื่อ 12 มีนาคม 2564. เข้าถึงได้จากฐานข้อมูลออนไลน์ [https://so04.tci-](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn/article/view/69741/58283)

[thaijo.org/index.php/jsn/article/view/69741/58283](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn/article/view/69741/58283)

Nutthapong Chaiwanitphon. (2561).

Womenomics แนวคิดพัฒนาเศรษฐกิจด้วยผู้หญิงที่อาจยังไม่เป็นจริงในญี่ปุ่น. เข้าถึงเมื่อ 9

กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก [https://thematter.co/thinkers/womenomics-japaneses-](https://thematter.co/thinkers/womenomics-japaneses-economics-model/61132)

[economics-model/61132](https://thematter.co/thinkers/womenomics-japaneses-economics-model/61132)